

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra politologie

Bakalářská práce

**Arabsko-izraelský konflikt optikou teorie
mezinárodní spravedlnosti**

Autor: Kateřina Vlasáková

Studijní program: B6701 – Politologie

Studijní obor: 6701R008 Politologie

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Myšička, Ph.D.

Lysá nad Labem, 2018

Zadání bakalářské práce

Autor:	Kateřina Vlasáková
Studium:	F15BP0132
Studijní program:	B6701 Politologie
Studijní obor:	Politologie
Název bakalářské práce:	Arabsko-izraelský konflikt optikou teorie mezinárodní spravedlnosti
Název bakalářské práce AJ:	The Arab-Israeli conflict from the point of view of A Theory of Justice

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce bude zaměřena na sporné chování Izraele ve vybraných situacích v mezinárodních vztazích, především ve vztazích k Palestině. Bude zkoumáno takové jednání, jehož správnost je rozporuplná z morálního hlediska, ale i z hlediska mezinárodního práva. Správnost jednání Izraele ve vybraných situacích bude zkoumána a pomocí teorie mezinárodní spravedlnosti od Johna Rawlse, na základě které lze určit parametry toho, co je správné chování jednotlivých aktérů ve válce, jaké jsou adekvátní příčiny pro zahájení války a jaké je správné chování států po válce. Každá zkoumaná situace bude brána jako samostatná případová studie, na kterou bude aplikována teorie mezinárodní spravedlnosti. Cílem práce bude určit, zdali chování Izraele ve vybraných situacích bylo v souladu s teorií mezinárodní spravedlnosti či nikoliv.

Brož, Ivan. 2005. Arabsko-izraelské války: 1948-1973. Praha: Epoque, Polozapomenuté války.
Čejka, Marek. 2003. Judaismus, politika a stát Izrael. 2. aktualizované vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav. Monografie. Čejka, Marek. 2007. Encyklopedie blízkovýchodního terorismu. [1. vyd.]. Praha: Barrister & Principal. Čejka, Marek. 2013. Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu. 3. vyd. Brno: Barrister & Principal. Introvigne, Massimo. 2003. Hamás: islámský terorismus ve Svaté zemi. Praha: Vyšehrad, Moderní dějiny (Vyšehrad)
Krupp, Michael. 2013. Dějiny státu Izrael: od založení do dneška (1948-2013). Praha: Vyšehrad. Moderní dějiny (Vyšehrad)
Müller, Zdeněk. 2004. Jeruzalém mezi minulostí a budoucností: posvátné město, nebo ohnisko nepokojů?. Praha: Paseka. Myšička, Stanislav. 2014. John Rawls a teorie mezinárodní spravedlnosti. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, Politologická řada Rawls, John. 1995. Teorie spravedlnosti. Praha: Victoria Publishing Rawls, John. 2009. Právo národů. Praha: Filosofia, Filosofie a sociální vědy. Sandel, Michael. 2015. Spravedlnost: co je správné dělat. [1. vyd.]. Přeložil Tomáš CHUDÝ. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. Politeia. Shlaim, Avi. 2016. Izrael a Palestina: přehodnocení, revidování, vyvracení. Přeložil Daniela Bartáková. Praha: Academia, XXI. století. Sutor, Bernhard. 2014. Od spravedlivé války ke spravedlivému míru?: etapy a šance procesu dějinného poučení. Praha: Filosofia. Filosofie a sociální vědy, 49. Velek, Josef. 2014. Kapitoly z teorie spravedlivé války. Praha: Filosofia, Filosofie a sociální vědy. ISBN 978-80-7007-425-1. Walzer, Michael. 2005. Arguing about war. New Haven, CT: Yale Nota Bene. Walzer, Michael. 2006. Just and unjust wars: a moral argument with historical illustrations. 4th ed. New York: Basic Books.

Garantující pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Myšička, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 23.6.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Lysé nad Labem dne 15. 7. 2018

Podpis autora

Abstrakt

VLASÁKOVÁ, KATEŘINA. Arabsko-izraelský konflikt optikou teorie mezinárodní spravedlnosti. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové. 2018, 56 s. Bakalářská práce

Bakalářská práce se zabývá izraelsko-palestinským konfliktem v rozmezí let 2000-2018, od vypuknutí druhé intifády do současnosti. Práce zkoumá za pomoci normativního přístupu několik událostí coby jednotlivé případové studie ve vymezeném časovém období. Teoretický rámec práce je založen na teorii mezinárodní spravedlnosti od Johna Rawlse, konkrétně na druhé konceptu, neideální teorii, kde jsou stanoveny principy *ius ad bellum* a *ius in bello*. Těmito principy jsou v druhé části práce analyzovány předem popsané jednotlivé případové studie, na základě, čeho lze určit, zdali se aktéři chovali spravedlivě chovali v průběhu konfliktu spravedlivě, tedy v souladu s principy tak, jak jej vytyčil Rawls či nikoliv. V závěru bakalářské práce je shrnuto, zdali a které principy byly Izraelem či Palestinou v rámci konfliktu porušeny.

KEYWORDS: Izrael, Izraelsko-palestinský konflikt, John Rawls, Palestina, Teorie mezinárodní spravedlnosti

Abstract

VLASÁKOVÁ, KATEŘINA. The Arab-Israeli conflict from the point of the view A Theory of Justice. Hradec Králové : Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2018, 56 pp. Bachelor Degree Thesis.

This bachelor degree thesis deals with the Israeli-Palestinian conflict between the year 2000 and 2018 (from the second intifada up to the present). The theoretical part of this thesis is focused on a theory of international justice by a liberal author John Rawls, which is divided into two parts - an ideal and a non-ideal theory. For this thesis, the second of them is more significant, because there are norms and principles of *ius ad bellum* and *ius in bello*. In the second part of this thesis, the conflict between Israel and Palestine is described. Events that happened in this conflict are analysed from the point of the view the theory of international justice. In the end of the thesis there are conclusions about a behaviour of Israel and Palestine from the second intifada.

KEYWORDS: A theory of international justice, Israel, Israeli-Palestinian Conflict, John Rawls, Palestine

Obsah

Úvod	1
1. Teoreticko-metodologická část	5
1.1. Vývoj politického myšlení v oblasti teorie spravedlivé války	5
1.1.1. Starověké Řecko a Řím	5
1.1.2. Středověk	7
1.1.3. Vývoj teorie spravedlivé války v novověku	9
1.1.4. Immanuel Kant: K věčnému míru	11
1.2. John Rawls: Teorie spravedlivé války	14
1.2.1. Ideální teorie	16
1.2.2. Neideální teorie	20
2. Analytická část	26
2.1. Historický vývoj konfliktu	27
2.2.1. Druhá Intifáda	33
2.2.2. Blokáda pásma Gazy	35
2.2.3. Operace Lité olovo	36
2.2.4. Operace Pilíř obrany (Oblačný sloup)	37
2.2.5. Operace Ochranné ostří	38
2.2.6. Izraelsko-palestinský konflikt od roku 2015 do současnosti	39
2.3. Izraelsko-palestinský konflikt optikou konceptu mezinárodní spravedlnosti	42
2.3.1. Právo na válku	42
2.3.2. Právo ve válce	43
Závěr	48
Prameny a literatura	51
Prameny	51
Elektronické prameny	51
Literatura	53
Tištěná literatura	53
Elektronická literatura	55

Úvod

Oblast Blízkého východu se v průběhu posledních šedesáti let stala krizovou a výbušnou. Panují zde výrazné nerovnosti mezi jednotlivými zeměmi, které mezi sebou zapříčinily mnoho větších i menších konfliktů, přičemž některé doposud neskončily, jedním z těchto dodnes trvajících konfliktů je právě konflikt mezi Izraelem a Palestinou.

Konflikt mezi Izraelem a Palestinou není tak dávný, jak mnozí přepokládají, neodehrával se již mezi Hebrejci a Filištiny, kteří se na území těchto dvou států nacházeli, ale je poměrně nedávný, trvá od konce 40. let, kdy vznikl samostatný stát Izrael. Prvotní příčiny tohoto konfliktu souvisí se vznikem sionismu a v souvislosti s myšlenkou samostatného židovského státu, a to i na území Palestiny. Mezi prvotní příčiny, které posléze vyvolaly izraelsko-palestinský konflikt patří i přistěhovalecké vlny, které *„vznikly důsledkem pogromů a chyb, které se iniciátoři vystěhovaleckých vln dopustily: nepřesná demografická představa o území Palestiny, podcenění reakce arabského obyvatelstva a nedostatečná spolupráce s velmocemi“* (Kašička 1997: 39)¹. Vzhledem k problematičnosti oblasti Blízkého východu a množství problémů, konfliktů a sporů, které se zde nacházejí, je nutné pochopit důvody, kvůli kterým vznikly. Samotný izraelsko-palestinský konflikt se vydělil z jiného, mnohem většího, ale ne o moc staršího, arabsko-izraelského konfliktu.

Cílem této práce bude zkoumat, zdali bylo chování Izraele vůči Palestině od vzniku druhé intifády až do současné doby v rámci izraelsko-palestinského konfliktu spravedlivé. Bude na něj nahlíženo pomocí konceptu mezinárodní spravedlnosti od Johna Rawlse, ve kterém autor vytyčuje pravidla, která definují, jak by se měli jednotliví aktéři chovat vůči sobě ve válce a také důvody, na základě, kterých může být válečný akt zahájen, aby jejich jednání bylo spravedlivé. Tato bakalářská práce bude založena na normativním přístupu, který *„předepisuje hodnoty a standardy*

---

¹ Po této přistěhovalecké vlně, kdy přišlo na území Palestiny mezi 30-35 tisíci uprchlíků, následovalo několik dalších vln, během kterých se do konce 90. let navýšil počet přistěhovalců na 1 306 000 (Horyna et Pavlincová 2003: 43).

(normy) chování, tedy nikoliv to, co je, ale to, co by mělo být“ (Heywood 2004: 33). Tento přístup byl zvolen především proto, že na rozdíl od mnohem používanějšího, empiricko-analytického, přístupu, je založen na „poznání na základě experimentu a smyslových údajů a jeho cílem je zkoumaný problém analyzovat a vysvětlit“ (Heywood 2004: 34)

Teoretický rámec bakalářské práce bude založen na teorii mezinárodní spravedlnosti, kterou autor shrnul v monografii *Právo národů* (Rawls 2009), jež bude hlavním zdrojem pro tuto část práce. Autor zde rozšiřuje svou teorii spravedlnosti a aplikuje ji na mezinárodní prostředí a chování států za účelem vytvořit světovou společnost liberálních a slušných národů v uskupení, které sám nazývá Společností národů, kde je dodržováno tzv. Právo národů. Koncept teorie mezinárodní spravedlnosti od Johna Rawlse byl vybrán, protože svým nahlížením na vztahy či spolupráci národů v mezinárodním prostředí jako na Společenství liberálně-demokratických rozumně spravedlivých národů, které se řídí Právem národů a určení principů, jak by se měly chovat nedobře uspořádané státy, aby mohly být začleněny do tohoto společenství, je pro naplnění cílů práce nejlépe vhodná.

Teorii mezinárodní spravedlnosti John Rawls rozděluje do dvou částí – ideální a neideální teorii. V ideální teorii se zabývá společností v liberálně-demokratických, slušných národech, které se shodnou na spravedlivých pravidlech v Právu národů. Druhá část, neideální teorie, se zabývá spravedlností a okolnostmi nedodržování pravidel v neliberálních společnostech, tedy tam, kde se politické elity odmítají řídit Právem národů nebo se jedná o společnosti zatížené nepříznivými okolnostmi. V neliberální teorii se tyto společnosti nazývají *státy mimo zákon* či *společnosti zatížené nepříznivými okolnostmi*. Teorie mezinárodní smlouvy je založena na konceptu společenské smlouvy mezi národy (Rawls 2009: 14), která je rovněž v používána v dalších politicko-filosofických dílech Johna Rawlse jako například v *Teorii spravedlnosti* (Rawls 1971).

První část práce se bude zabývat Rawlsovou teorií, která zde bude popsána, především ta část, která pomůže dosáhnout vytyčeného cíle této práce, tedy posouzení, zdali se na základě principů práva na válku a práva ve válce chovali Izrael a Palestiny spravedlivě. Pojem *spravedlnost* je v teorii mezinárodní spravedlnosti používán ve smyslu spravedlnost coby férovost. Ačkoliv by pro účely této práce byl dostačující popis pouze části, která se věnuje neideální teorii, bude se práce z části věnovat i ideální teorii, aby bylo docíleno celkového pochopení tohoto konceptu. V druhé části práce, kde bude Teorie mezinárodní spravedlnosti aplikována, bude Izrael i Palestina zařazena do jedné z částí teorie na základě charakteristiky jednotlivých částí tak, jak jej vytyčil autor.

V druhé, v analytické, části práce bude teorie mezinárodní spravedlnosti aplikována na vybraných historických událostech, které budou vždy na základě odborné sekundární literatury popsány pro ucelenější přehled a kvalitnější pochopení jednotlivých kroků Izraele v rámci zkoumaných konfliktů. Všechny válečné konflikty jsou následkem předchozích sporů mezi aktéry, proto se bude tato část práce věnovat i kořenům konfliktu, aby bylo možné lépe pochopit případné nespravedlivé chování aktérů. Analytická část bude rozdělena do tří částí, přičemž první z nich se bude věnovat stručnému historickému popisu konfliktu, druhá část se bude zabývat izraelsko-palestinským konfliktem od roku 2000, tedy od počátku druhé intifády a ve třetí části bude popsáno a analyzováno chování obou aktérů.

Z metodologického hlediska bude práce zpracovávána na základě kvalitativního přístupu² jako případové studie. Ačkoliv jsou hlavním předmětem výzkumu stát Izrael a Palestina, bude se práce věnovat vztahu Izraele a arabskými zeměmi. Bude tomu tak proto, že pro pochopení chování Izraele v průběhu vybraných konfliktů, je nutné znát okolnosti a příčiny, které k němu vedly. V analytické části bude na základě získaných dat z použitých zdrojů a analytické části bude v závěru shrnuto, pokud a v jakém případě aktéři nejednali v souladu s právem na válku a právem ve válce tak, jak jej definoval John Rawls.

---

² Punch, Keith. 2008. *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál

Bude čerpáno především ze sekundární odborné literatury či pramenů. Data budou analyzována na základě relevantnosti informací, které obsahují, pomocí jejich ověřování v dalších odborných publikacích. Pro teoreticko-metodologickou bude především použita monografie *Právo národů* (Rawls 2009) od autora stěžejní koncepce pro tuto práci. Dále bude v první části čerpáno z *John Rawls a teorie mezinárodní spravedlnosti* (Myšička 2014), kde autor Stanislav Myšička dále koncept mezinárodní spravedlnosti analyzuje. Dále bude v této části práce čerpáno z publikací *Od spravedlivé války ke spravedlivému míru: etapy a šance procesu dějinného poučení* (Sutor 2014) nebo z monografie *Kapitoly z teorie spravedlivé války* (Velek 2014). Aby byl možné zcela pochopit izraelsko-palestinský konflikt a jeho kontext, bude nejprve v této části práce krátce historicky popsán, pro tento účel budou převážně použity dvě odborné monografie: *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Čejka 2015) a *Arabsko-izraelský konflikt* (Schulze 2012). Pro část práce, kde bude rozebrán konflikt mezi Izraelem a Palestinskou autonomií od roku 2000 do současnosti, bude použito více zdrojů, a to včetně elektronicky dostupných článků z části BBC, která se zaměřuje na dění na Blízkém východě.

Vztah Izraele a Palestiny je dodnes nevyřešený a spory se vedou nejen při OSN během schvalování rezolucí o tom, která historická památka, budova či část města s dávnou historií, bude tomu, kterému státu přidělena. Spor těchto dvou aktérů má vliv na mezinárodní události v oblasti Blízkého východu neboli Středního východu³ do dnešní doby. Do určité míry udává směr i vztahům Izraele s ostatními zeměmi v oblasti, většinou vymezené od Středomoří (od Egypta) po Perský záliv (Írán).

---

³ V odborných publikacích bývá identická geografická oblast označována dvojím způsobem: Střední východ nebo Blízký východ. (Čejka, Marek. 2015: 12)

1. Teoreticko-metodologická část

1.1. Vývoj politického myšlení v oblasti teorie spravedlivé války

John Rawls, autor konceptu mezinárodní spravedlnosti, nebyl prvním, kdo se snažil vymezit chování aktérů před, během a po válečném konfliktu. Takovéto úvahy měli již političtí myslitelé v období antického Řecka a starověkého Říma. Ačkoliv byl jejich záměr, vymezit hranice pro válečný konflikt, totožný a v mnoha idejích lze najít shodu, s vývojem dějin se měnilo především chápání toho, co je ve válečném konfliktu přípustné, a za jakých podmínek je vyhlášení války ospravedlnitelné.

V této části práci bude krátce popsán vývoj politického myšlení o válečném či mírovém stavu, které předcházelo vzniku teorie mezinárodní spravedlnosti. Klíčovou však v této kapitole bude část, jež se bude věnovat teorii mezinárodní spravedlnosti samotné. Pro tuto část bakalářské práce budou klíčové tyto monografie: *Od spravedlivé války ke spravedlivému míru: etapy a šance procesu dějinného poučení* (Sutor 2014), *John Rawls a teorie mezinárodní spravedlnosti* (Myšička 2014) a *Právo národů* (Rawls 2009).

1.1.1. Starověké Řecko a Řím

Přestože by dnešní společnost chápala válečné právo Řeků a Římanů za kruté, byla tehdy válka brána jako přirozený stav a mír byl považován za stav, který je třeba ustavit. Vzhledem k tehdejším religiózním představám byla válka chápána jako boží soud, proto byla ku příkladu ve starověkém Římě považována za válku povolenou pouze tehdy, když byl její počátek spojen s náboženskými rituály. Tento římský zvyk potvrzuje tehdejší uvažování o válce jako o něčem, co může ovlivnit pouze dvě nadpozemské síly – bohové nebo osud. Z toho důvodu bylo zakázáno pustošit chámy a k pohřbívání mrtvých byl sjednáván klid zbraní. Válečné právo bylo právem vítězů, kteří získali moc nad poraženými a mohli s nimi nakládat dle vlastního uvážení – bylo rozlišováno mezi městy, která kapitulovala a těmi, která byla dobytá (Sutor 2014: 15).

V souvislosti s počátky a rozvojem dějepisectví, básnictví a filosofie se začalo o příčinách válek uvažovat, byly eticky posuzovány a již nebylo možné ospravedlnit válku svalením odpovědnosti za ni na bohy či osud. Uvažování o válce jako o nadpozemském soudu se posunula byla považována za něco způsobeného člověkem (Sutor 2014: 16).

Válečným konfliktem a mírovým soužitím se zabývali také Platón a Aristoteles. První z nich považuje válku za něco, z čehož má vzniknout mír a nemá to být pouze ku prospěchu vládců a uspokojování jejich žádostivosti. Za příčinu válek považuje ztrátu střídmosti a spokojenosti se životem. V Platónově nejznámějším díle, v *Ústavě*, autor sám v jeho utopickém ideálním řádu nastoluje *spravedlnost lidí i státního uspořádání, které spočívá ve vládě rozumu nad žádostivou část duše, nad touhou po majetku, moci a slávě, a způsobuje rozvážnost* (Sutor 2014:18). Ospravedlnitelná je podle Platóna válka proti nepříteli („barbarům“), která Řekům zajišťuje svobodu (Sutor 2014: 20).

Aristoteles v *Etice Nikomachově* tvrdí, že „*nikdo nechce válčit, aby válčil, ani se jen proto nechystá k válce – byl by zajisté krvežíznivcem ten, kdo by si z přátel činil nepřátele, jen aby byly boje a vraždy...*“ (Aristoteles 1996: 264). Válka je tedy eticky a morálně ospravedlnitelná pouze, je-li jejím cílem mír, avšak je potřeba v lidech cvičit chování v míru coby mravní cnot (Aristoteles 1996: 264). Autor jmenuje tři důvody, kdy je válka ospravedlnitelná: obrana vlastní svobody, vláda k užítku ovládaných a panství nad lidmi, kteří si zaslouží být otroky (Sutor 2014: 19-20). Někteří lidé jsou podle něj předem určeni k otroctví a lze si je podrobit.⁴ Myšlenka *autarkie* (Aristoteles 1996: 64), tedy soběstačnost či spokojenost, je podle Aristotela spojena s *polis* (obcí, státem), jež má vlastnit tolik prostředků, aby byla schopná zajistit blahobyt svých občanů, včetně vojenské obrany (Sutor 2014: 20)⁵.

---

⁴ Tento Aristotelův argument pro vyloučení celé skupiny lidí z práva na mír a stejná práva jako další městské státy (později městské státy nebo národy) byl užíván ve snaze morálně obhájit koloniální války evropských států.

⁵ Tato myšlenka se v novověku rozvinula v princip státní suverenity.

Významným řečníkem, filosofickým spisovatelem, řečníkem a politikem starověké římské republiky byl Cicero. Ve svých dvou nejvýznamnějších dílech *De re publica* a *De officiis* se věnuje otázce válečného práva a případné spravedlnosti války. Stát musí dodržovat přirozené právo a věčný zákon (Cicero 2009: 139), podle kterého válčí kvůli povinnosti ochránit své poddané a ty, které si podrobil. Dalším důvodem pro válku může být zajištění vlastní existence. Vedení války bez jakéhokoliv opodstatnění na základě přirozeného práva je vždy nespravedlivé. Nelze válčit pouze kvůli zahrnutí nepřátel či kvůli pomstě. Cicero také definoval formální stránku spravedlivé války – musí být formálně vyhlášena a vyhlášení válečného konfliktu je zároveň spojeno s požadavky vůči protivníkovi (Cicero 2009: 141).⁶

1.1.2. Středověk

Církev, která ve středověku určovala, jak se mají křesťané, včetně společenské elity a panovníků, chovat, se v ranném křesťanství problematikou války a míru nechovala podle žádného pravidla (Sutor 2014: 31). Při vzniku křesťanství existovala ještě stále Římská říše, která zajišťovala mír. Prvním církevním teologem, který se zabýval etikou mírového soužití byl Augustin. Zastával názor, že vše, co člověk koná, musí směřovat k míru, který musí být účelem války, nikoliv naopak – „(...) *přece sám širý prosto zrodil války (...) aby jednou přestaly, válčí-li se zrovna, nebo aby zase nepropukly, hrozí-li právě (...)*“ (Augustin 2007: 258, svazek II). Pozemské politické uspořádání by mělo zajišťovat světový mír, jehož předpokladem je spravedlnost. „*Politický mír panuje tam, kde spolu lidé kooperují a mají vůli ke shodě a spravedlnosti, kde jednotlivé skupiny mají vůli ke kompromisu, když posuzují své zájmy jednají podle společně uznávaných pravidel*“ (Sutor 2014: 33). Augustin považoval užití násilí ospravedlnitelné, pokud se tak světský

---

⁶ Lze říci, že takovéto stanovené podmínky mohou být považovány za nedostatečně definované, protože na jejich základě Cicero obhajoval existenci Římského impéria, které se, podle něj, nezmocnilo světa neoprávněnými útočnými válkami, ale chránilo své spojence. (Sutor 2014: 21)

úřad stará o vnější řád a blaho všech, ale vždy musí směřovat ke svému účelu, k míru a je vždy nejzazší prostředek (Augustin 2007: 58, svazek I).

Křesťanští autoři, jako Augustin či později Tomáš Akvinský, striktně rozdělují pozemský a politický mír od Božího míru (Boží spásy). Augustin inspiroval středověké myslitele svou tezí, že vést válku lze pouze za účelem míru a podléhá kritériu spravedlnosti (Augustinus 2007: 262). Z toho důvodu byla válka ve středověku přípustitelná pouze coby obranný prostředek nebo prostředek k znovunastolení práva. Podle Tomáše Akvinského je pozemský mír hlavním cílem pozemského politického uspořádání, takovýto mír je podle něj také vždy „*dočasný a nedokonalý*“ (Sutor 2014: 33-35). Aby byla válka ospravedlnitelná pro křesťanství v ranném středověku, musela být nejen válkou obrannou, ale také válkou vedenou knížetem se zákonnou autoritou a bojující museli mít „*správné smýšlení*“ (Sutor 2014: 36).⁷ Současně s vývojem myšlenky obrany společné a pravé víry se vyvíjel tzv. královský mír a pozemský mír. „Panovníci jednotlivých území postupně přijali tuto myšlenku do té míry, že byly zakázány sváry a rozbroje vůbec. Takovýto zákaz se nazývá královský mír. Zajišťování míru a urovnávání sporů se stalo nejvznešenějším úkolem králů (Sutor 2014: 39).

Tomáš Akvinský, významný středověký teolog, uvádí tři podmínky, za kterých je válka, tehdy stále ještě podle církevního práva, spravedlivá. *První podmínkou* je vedení války pouze zákonodárnou vládou. *Druhou podmínkou* je spravedlivý důvod, tedy pro trestuhodné bezpráví. *Poslední podmínkou* je nutnost vedení války se spravedlivým záměrem, k zajištění dobra a odvrácení zla. Podle Tomáše Akvinského je válka ospravedlnitelná, pokud bojuje proti krutosti, krvežíznivosti či touze po moci, kterou zavrhl již Augustin (Sutor 2014: 40). Na Tomáše Akvinského navazovali pozdní scholastikové, kteří vymezili další kritéria pro spravedlivou válku. Válka jako taková má být poslední možností, musejí

---

⁷ Na základě takového obhajování válečného konfliktu se zrodila idea svaté války a křížových výprav, kde se spojila pout' do míst zrodu křesťanství s bojem proti nevěřícím. Myšlenka obrany pravé víry a představa, že společná víra, stejné vyznání je nutným svazkem spojujícím politické myšlení, se užívala k obhajobě konfesních válek o několik století později (Sutor 2014: 39).

v ní existovat šance na úspěch a vložené prostředky musejí být přiměřené účelu (Sutor 2014:41).

Dalším významným myslitelem, který se zabýval ospravedlněním války, byl Francisco de Vitoria, který se na rozdíl od svých předchůdců nacházel ve světovém uspořádání, kde se nacházelo mnoho států. Z tohoto důvodu se de Vitorio zabýval i právem národů a států mimo křesťanstvo (Sutor 2014: 43). Spravedlivá válka vyplývá podle něj z práva národů na sebeobranu a z povinnosti bránit bližního (Sutor 2014: 44). Byl jedním z dalších zastánců myšlenky, že cílem války musí být mír a bezpečnost. U toho autora, který žil v 15.–16. století, lze spatřovat myšlenky, které byly aktuální i ve století dvacátém. Mezi takovéto myšlenky lze zařadit například nutnost dodržovat mezinárodní právo či idea, že všechny národy a státy tvoří společenství národů. Zabýval se i tím, kdo by měl posuzovat spravedlnost války a jejích následků (Sutor 2014: 45). Spravedlivá válka, je podle Francisca de Vitoria ta, která dodržuje zásadu úměrnosti a je také poslední možností, která zastaví bezpráví. Za spravedlivou příčinu války nepovažuje rozdílnost víry. Stejně tak není spravedlivá válka, která má záměr totálně zničit protivníka, protože toho jednání nepovede k míru (Sutor 2014: 46-47).

1.1.3. Vývoj teorie spravedlivé války v novověku

Počátek novověku znamenal nejen reformaci církve, ale i změnu mezinárodního uspořádání a vznik mezinárodního práva. Za posledním z nich stojí především Hugo Grotius a jeho dílo *De iure belli ac pacis* věnované politické etice a mezinárodní politice (Sutor 2014: 49). Dle něj lidstvo jako celek podléhá zděděnému právu národů, které je podstatě mezinárodní právo zvykové. Základní myšlenka tohoto díla je, že se smlouvy musí dodržovat (Sutor 2014: 50). Válka podle Huga Grotia není svévolné jednání, ale právní akt mezi státy, který vyžaduje právní odůvodnění. Válka je podle něj nejzazší prostředek proti porušování práva.

Zpochybňuje, zdali lze ospravedlnit válku, protože stojí právo proti právu a zároveň tuto pochybnost uvádí jako důvod pro vznik smírčího soudu, který spory mezi stranami rozhodne (Sutor 2014: 51). Válka není podle tohoto novověkého autora pouze neutrálním politickým prostředkem, ale aktem potrestání. Jeden stát může tak potrestat stát druhý i z důvodu, že se stal státem zločinným, a nikoliv pouze proto, že by porušoval plány jeho poddaných.

Novověk dal v Evropě vzniknout suverénnímu teritoriálnímu státu. Za počátek nového evropského mezinárodního práva a soustavy států lze považovat Vestfálský mír. Byla zde potvrzena vnitřní i vnější nezávislost ze strany zúčastněných států (Sutor 2014: 52). Státy tak akceptovaly myšlenku „*územní svrchovanosti v řízení vnitřních záležitostí (např. zákaz intervence) a svobodu uzavírat spojení, právo vést válku v zájmu svého státu*“ (Sutor 2014: 52-53). Souhrnně to lze značit pojmem *suverenita*, které se věnovali Jean Bodin a Thomas Hobbes, význační myslitelé této epochy. Bodin považoval suverenitu za právo vládce, které je nejvyšší mocí nad občany a podanými a je nezávislé na zákonech. Nad ním zůstává pouze majestát Boží, jehož zákonem jsou vázání panovníci. Panovník na základě své suverenity může určovat náboženství na svém území. Válečné právo se v důsledku všech těchto změn se postupně odlučovalo od středověkého přirozeného práva a křesťanství (Sutor 2014: 53).

Vestfálský mír zaručoval suverénním zemím *ius ad bellum* (právo na válku), ale nikdo nemohl posoudit, zdali kníže či panovník vede válku pro spravedlivou věc. Válečné právo se také odpoutalo od morálního kontextu a ze „*spravedlivé války se stala válka uspořádaná*“ (Hürten 1983: 15). Také bylo na základě Vestfálského míru stanoveno, že po ukončení vojenského konfliktu a nastolení míru, budou zajatci propuštěni (Sutor 2014: 55). Lze v tom spatřovat náznak humanitárních rozměrů válečného práva, kterému se státy začaly výrazněji věnovat až o několik století později. Vestfálský mír tak posunul společnost ku předu.

V novověku byla válka hodnotově neutrální prostředek politiky v rukou panovníků, kteří se ji snažili před poddanými ospravedlnit. Bez pochyby nešlo o morální ospravedlnění, protože ku příkladu tzv. „následnické války“, jejichž účelem nebyl mír, ale zisk větší části území pro toho či onoho panovníka, by odsoudil již Platón nebo Aristoteles, ať už šlo o válku falckou, válku o španělské či rakouské dědictví (Sutor 2014: 55).

Přestože idea všeobjímajícího spravedlivého míru převažovala spíše ve středověku. Někteří významní političtí myslitelé se k němu ve svých dílech vraceli i v Novověku, navzdory teorii a praxi *ius ad bellum*, práva na válku, jak jej zastávala většina panovníků. Vévoda ze Sully navrhl „velký plán“ všeobecné křesťanské republiky, který měl zajišťovat rovnováhu mezi evropskými státy za určité nadvlády Francie (Sutor 2014: 64). William Penn navrhoval mezinárodní kongres vedený duchem křesťanského bratrství, který by fungoval jako rozhodčí instance závazná pro všechny státy, a který by byl garantem všeobecného míru (Sutor 2014: 65).

1.1.4. Immanuel Kant: K věčnému míru

Nejvýznamnější myslitel v této době, který se zabýval koncepcí všeobecného míru, byl Immanuel Kant. Jeho spis *K věčnému míru* se věnuje zajištění mírového soužití mezi státy bez náboženských argumentů. Protože se John Rawls v mnoha směrech inspiroval právě tímto dílem, bude zde zmíněno detailněji než předchozí (Rawls 2009: 22). Kant v něm předpokládá, že ve společnostech vždy byly, jsou a budou konflikty. Zabývá se také politickými důvody k válce na jedné straně a morálkou na straně druhé. Válečný stav mezi státy je pro Kanta stavem přirozeným. „Mír mezi žijícími vedle sebe není přirozený stav, tím je spíše stav válečný, tj. stav, který, ač není vždy vzplanutím projevů nepřátelství, přece je neustálým ohrožením míru. Stav míru musí být zjednán...“ (Kant 2013: 109). Mír musí být trvale zajišťován konstitučně-právními politickými akty. Politiku Kant považuje za realizaci práva pomocí rozumu.

Spis je rozdělen do podoby mírové smlouvy. V první části, v tzv. preliminární články mírové smlouvy, Kant zakazuje (Kant 2013: 104-107): myslet na válku při uzavírání míru, získávat státy do soukromého vlastnictví, mít stálou armádu, zadlužovat stát kvůli válečným účelům, násilně se vměšovat do záležitostí jiných států či se dopouštět ve válce zločinného jednání. Je zakázáno jednomu státu najímat vojska státu druhého. Kant požaduje zrušení vojsk a válečných příprav na dlouh- obě praktiky byly běžnou součástí politické praxe panovníků (Kant 2013: 105).

Druhou částí spisu jsou tzv. definitivní články neboli právní podmínky míru (Kant 2013: 109-121). První z nich se týká státoobčanského práva, další se týká mezinárodního práva a poslední práva světoobčanského. Státoobčanská ustanovení řeší vnitřní uspořádání státu. Státy by se měly vzdát nezákonnosti v přirozeném stavu a podřídit se právu národů, které platí pro všechny stejnou měrou (Kant 2013: 111). Takovéto právo národů by mělo pravomoc zrušit *ius ad bellum* jednotlivých států nebo knížat. Vznikl by tak stát nad státy, který je vybaven donucovací mocí. Kant předpokládal, že národy vznik takového „nadstátu“, proto navrhl alternativu pro tuto světovou republiku, čímž měl být spolek národů, který bude zamezovat případné nepřátelské sklony (Kant 2013: 117). Kant předpokládá, že s tím, jací lidé a národy jsou, věčný mír nikdy nebude, proto doufá v mírový spolek států. Třetí článek tvrdí, že „*světoobčanské právo má být omezeno na podmínky všeobecné pohostinnosti*“ (Kant 2013: 118). Třetí část spisu obsahuje dva dodatky, které se zabývají vztahem politiky a morálky (Kant 2013: 122-131).

Již od antické doby lze spatřovat snahu definovat spravedlivou válku, určit, co je v ní přípustné a co se či vymezit chování aktérů válečného konfliktu poté, co konflikt skončí. Na tyto názory měly vždy největší vliv dva faktory: mezinárodní uspořádání a vliv a postavení církve či jiného náboženství. V časech, kdy měli Athény dominantní postavení, na sebe postupně přestaly útočit jednotlivé řecké městské státy a zaměřili se proti tzv. barbarům, kteří je dle jejich názorů ohrožovaly.

Ustupovala myšlenka, že je vše v rukou bohů a začalo se uvažovat o morální a etické dimenzi vojenských konfliktů. Dokonce i církve, která si dokázala myšlenkou spravedlivé války a Božího míru obhájit křížové i konfesní války, se touto myšlenkou z počátku vůbec nezabývala a vnímala za garanta mezinárodního míru Římskou říši. Poté to byla velmi dlouhou dobu církve samotná, která určovala, která válka je spravedlivá a která příčina pro zahájení konfliktu správná.

V době, která následovala po Vestfálském míru, nebylo důležité, zdali bude válka vedena pro spravedlivý účel, ale zdali splňovala státní nebo mocenské důvody, pro které byla vyhlášena. Panovníci svá rozhodnutí obhajovali před veřejností spíše z formálních důvodů (Sutor 2014: 55). Takovéto uvažování o válce neukončily ani největší politické změny od Francouzské revoluce, před Napoleonské války až po Vídeňský kongres. Na přelomu 19. a 20. století zde byla snaha o řešení válek praktickým způsobem, na které měl vliv sílcí nacionalismus spolu s demokratizací, došlo k výraznému vývoji mezinárodního humanitárního válečného práva, tedy práva ve válce, *ius in bello*. Ačkoliv se v jednotlivých epochách odlišovalo přípustné chování ve válce a po ní, lze najít společné názory na ospravedlnitelné důvody pro zahájení války. Byly to především situace ohrožení, kdy byla ohroženo bezpečí poddaných či obyvatel jednotlivých státních útvarů. Společný byl názor, že válka má být prostředkem pro mír.

1.2. John Rawls: Teorie spravedlivé války

Jak již bylo nastíněno v přechozí kapitole, mnoho významných myslitelů uvažovalo o správném a spravedlivém vedení války napříč různým společnostem. Spravedlnost je v západní myšlenkové tradici chápána jako určitý morálně přijatelný soubor společenských institucí a mezilidských vztahů (Myšička 2014: 5).

John Rawls (1921–2002), myslitel liberálního proudu, přispěl do liberální debaty o teorii spravedlnosti pravděpodobně nejkompexnější vypracování této teorie (Myšička 2014: 10). Rawlsova idea společenské smlouvy zastává v jeho filosofii zásadní postavení. Jeho zásadní prací byla *Teorie spravedlnosti (A Theory of Justice, 1971)* (Rawls 1995), která se zabývala otázkou spravedlnosti v rámci liberálně-demokratického státu (Myšička 2014: 12). Pro tuto bakalářskou práci je však stěžejní, jak již bylo zmíněno, monografie *Právo národů (The Law of Peoples, 1993)* (Rawls 2009), kde Rawls rozpracovává koncept mezinárodní spravedlnosti, který je konstruován analogicky k jeho předchozí práci zaměřenou na žádoucí uspořádání liberálně-demokratické společnosti v národním státě.

V teorii mezinárodní spravedlnosti autor rozvíjí myšlenku spravedlnosti s cílem vymezit limity a linie pro mezinárodní politiku a vytvořit světovou společnost liberálních a slušných národů. Takováto společnost se řídí určitými pravidly, které Rawls nazývá Právo národů, jedná se o vytyčené normy pro chování aktérů v mezinárodním prostředí ve dvou stanovených dimenzích. První z nich je nutnost respektovat jednotlivé odlišnosti dobře uspořádaných společností.

Příčinnou vymezení této dimenze je skutečnost výskytu mnoha rozdílů mezi jednotlivými liberálně-demokratickými či slušnými státy⁸, protože každý z nich má jinou historickou zkušenost, různý politický systém nebo také může v rámci těchto států panovat jiná situace ve společnosti. Druhá dimenze je vystavena na dodržování lidských práv v mezinárodním prostředí (Rawls 2009: 27).

V konceptu mezinárodní spravedlnosti jsou mezinárodní aktéři rozdělení do pěti skupin: rozumné liberální národy (liberální demokracie), slušné neliberální národy (slušné konzultační hierarchie), státy stojící mimo zákon, společnosti zatížené nepříznivými okolnostmi a benevolentní absolutismy (Rawls 2009: 14-15). Těchto pět skupin různých národních společenství tvoří dvě hlavní části ve zkoumaném konceptu – ideální a neideální teorii. Každá z těchto dvou částí se věnuje pravidlům mezinárodní spravedlnosti v uvedených typech společenství. Ideální teorie se zabývá idejí společenské smlouvy ve společnosti demokratických, liberálních, rozumných a slušných národů. Tyto národy se shodly na dodržování téhož Práva národů, díky čemuž tvoří Společenství národů. Představuje spravedlivé chování dobře uspořádaných států, kteří se chovají spravedlivě a rozumně.

Neideální teorie se oproti tomu zabývá teorií spravedlnosti ve státech mimo zákon (*rogue states*), společnostech zatížených nepříznivými okolnostmi, a benevolentními absolutismy, kde se politická zřízení odmítají řídit Prámem národů. *Státy zatíženými nepříznivými okolnostmi* jsou ty státy, kterým při jejich snaze o dosažení dobrého uspořádání brání historické, sociální či ekonomické okolnosti (Rawls 2009: 159). Z tohoto dělení lze vyvodit, že autor bere na vědomí existenci společenství, která nejsou dobře a demokraticky uspořádána a stanovuje spravedlivé principy, které by měla tato společenství dodržovat, aby se stala dobře uspořádanými a mohla vstoupit do Společenství národů. V této části jsou stanoveny spravedlivé principy práva na válku a ve válce.

---

⁸ „Neliberální společnosti, jejichž instituce splňují určité podmínky politického práva a spravedlnosti (...), a jež vedou své občany k tomu, aby dodržovali rozumně spravedlivé Právo národů.“ (Rawls 2009: 13)

1.2.1. Ideální teorie

V této bakalářské práci bude zkoumána především neideální teorie. Ideální teorie pro tuto práci není natolik stěžejní, proto bude jen krátce charakterizována za účelem porozumění jejím principům, aby bylo možné snáze odůvodnit, proč se Izrael a Palestinou neřadí mezi národy, které nejsou slušné ani spravedlivé. Slušné národy se nazývají *neliberální společnosti, jejich instituce splňují určité podmínky politického práva a spravedlnosti, a které nabádají národy k dodržování rozumného a spravedlivého práva národů* (Rawls 2009: 13). Pro slušné národy neboli slušné hierarchické společnosti Rawls vytyčil dvě kritéria, *kteří mohou být naplněny i liberálně-demokratickými společnostmi, a přesto jejich naplnění nevyžaduje to, aby byla společnost liberální* (Rawls 2009: 99). Jako příklad takové slušné hierarchické společnosti uvádí Rawls *smyšlený muslimský národ Kazanistán, který dodržuje lidská práva a součástí jeho základní struktury a přiznává podstatnou politickou roli v procesu politického rozhodování svým členům* (Rawls 2009: 99). *Právní systém zakazuje odluku církve od státu, hlavním náboženstvím je islám a jedině muslimové mohou zastávat vrcholné pozice politické autority a ovlivňovat klíčová rozhodnutí vlády včetně zahraniční politiky. Základní rozdíl mezi Kazanistánem a liberálně-demokratickým národem tkví ve způsobu obsazování vyšších politických a soudních úřadů – v Kazanistánu jsou omezeny způsoby obsazování úřadu a v liberálně-demokratickém národu jsou tyto pozice otevřeny každému občanovi* (Rawls 2009: 115). *Vládci tohoto slušného národa by v případě válečného konfliktu by měli právo bránit hierarchickou muslimskou společnost* (Rawls 2009: 141).

Právo národů je označováno jako realistická utopie, tedy teorie, která „*vykresluje dosažitelný sociální svět, který slučuje politické právo a spravedlnost pro všechny liberální a slušné národy ve Společnosti národů*“ (Rawls 2009: 27). Koncept, který lze označit jako realisticky utopický, vymezuje takovou realitu, která je za utopických podmínek uskutečnitelná. Autor konceptu vytyčuje sedm podmínek pro existenci takovéto realistické utopie.

První podmínkou je opora v reálných principech Práva národů, které lze uskutečnit. Zároveň by mělo být možné všechny tyto principy aplikovat na již existující politická a sociální uspořádání. V souvislosti s první podmínkou je „*lid posuzován takový, jaký se jeví ve skutečnosti, ale občanská a ústavní práva jsou zkoumána taková, jaká by měla být*“ (Rawls 2009: 29). *Druhou podmínkou* je „*nutné používání politických ideálů, principů a pojmů*“. Koncepty, které dodržují tuto podmínku, lze rozdělit do třech skupin: Koncepty, který slouží jako výčet základních práv a svobod známých z ústavního prostředí, koncepty, které kladou větší důraz na obecné dobro a koncepty, které zdůrazňují zajištění potřebného primárního dobra všem občanům, kteří za pomoci tohoto dobra mohou rozumně a efektivně využít svých svobod (Rawls 2009: 30).

Třetí podmínka upravuje politickou dimenzi konceptu, která musí být propojena alespoň se základními prvky politické koncepce spravedlnosti (Rawls 2009: 32). *Čtvrtá podmínka* definuje, které politické a sociální instituce se musí vyskytovat ve zkoumaném území. Jsou to takové instituce, které pomohou poskytnout občanům hlas, aby občané zároveň rozuměli dění okolo nich a byli více motivováni se řídit těmito principy. Tato podmínka ukazuje zkoumaný koncept jako z části institucionální (Rawls 2009: 32). *Pátá podmínka* se zabývá sociální jednotou, která musí být zakotvena v rozumné politické koncepci práva a spravedlnosti, aby se ji tak skutečně docílilo a stala se součástí života v realistické utopii (Rawls 2009: 33). *Šestá podmínka* stanovuje, že součástí politické koncepce by měl být princip tolerance, aby tak byla podržena její důležitost a nezbytnost, přestože, jak Rawls uvádí, existují mnohé příklady, kdy není zcela nutné začleňovat princip tolerance do politické koncepce (Rawls 2009: 34).

John Rawls tvrdí, že rozumné spravedlivé národní společnosti mohou existovat v rozumných národech s různými kulturami a duchovními tradicemi: „*I dva národy mohou znamenat různé formy liberalismů.*“ (Rawls 2009: 27) Právo národů musí být přijatelné pro všechny takovéto odlišné a rozumné národy, které s ním musí zacházet férově a musí být účinné při spolupráci těchto národů (Rawls 2009: 27).

V další části ideální teorie John Rawls definuje rozdíl mezi „národy“ a „státy“ a následně vysvětluje, z jakých důvodů označuje jednotlivá společenství ve Společnosti národů jako národy. Rozdíl mezi těmito dvěma uskupeními závisí na tom, „*na kolik je naplněna jejich racionalita, starost o moc a základní zájmy státu*“ (Rawls 2009: 49). Národy jsou charakterizovány jako liberálně-demokratičtí a spravedliví aktéři, kteří vytyčují své zájmy tak, jak to vyžaduje rozumnost, a to prostřednictvím demokratické, rozumně spravedlivé a ústavní vlády. Taková to vláda chrání především zájmy národa a nikoliv své vlastní a to v souladu s psanou či nepsanou ústavou či interpretací této ústavy. Morální povaha takového národa spočívá v pevné vazbě na politickou či morální koncepci práva a spravedlnosti. Národ neřídí ekonomické či korporátní mocenské skupiny (Rawls 2009: 45). Koncept mezinárodní spravedlnosti zabývá vznikem společenství, kde se k sobě aktéři budou chovat spravedlivě na základě několika principů, proto se jedná, dle Rawlsovy argumentace, o národy, nikoliv státy. Státy jsou oproti tomu aktéři v mezinárodní politice, kteří se zabývají vyhlášením války a zachováním suverenity. Jsou to racionální činitelé, kteří dbají o svou moc či schopnost ovlivňovat jiné státy a vždy jednají podle svých zájmů (Rawls 2009: 49). Jsou to racionální aktéři, kteří se na rozdíl od národů řídí pouze vlastními zájmy a starají se o svou moc (Rawls 2009: 44-46).

Právo národů, kterým se poté budou rozumné a spravedlivé národy řídit, je nutné vytvářet postupně. Nejprve se vytvoří principy spravedlnosti, které platí v národní společnosti, a mezi které patří: zákaz nasazení armády proti vlastnímu národu, monopol policie a soudů na dohled nad pořádkem uvnitř státu nebo povinnost armády bránit vlastní národ před státy stojící mimo zákon. Tyto principy dále stanovují vládu jako instituci, která není původcem veškeré moci, ale dodržuje zásady, které sama vytvořila. Mezi tyto principy dále patří právo státu vést válku pouze v případě sebeobrany, v zájmu kolektivní bezpečnosti, nebo v případě omezení práva na vnitřní suverenitu s ohledem na lidská práva.

V ideální teorii se národy řídí principy v Právu národů, které následně umožní za pomoci spolupráce mezi jednotlivými spravedlivými či slušnými národy vznik mnoha forem asociací či federací. Principy spravedlnosti mezi svobodnými a demokratickými národy ve Společenství národů tak, jak je Rawls vytyčil (Rawls 2009: 61), znějí takto:

- 1) Svobodu a nezávislost národů musí ostatní státy respektovat.
- 2) Národy se musí řídit smlouvou a závazky, které jsou dohodnuté s ostatními svobodnými a nezávislými národy.
- 3) Národy jsou si rovny a mají povinnost podílet se na dohodách, které jsou pro ně závazné.
- 4) Národy musí dodržovat suverenitu ostatních a s tím spojenou povinnost neintervence.
- 5) Národy mají právo na sebeobranu, ale nemají právo vyvolat válečný konflikt z jiného důvodu než kvůli obraně svého území.
- 6) Národy by měly ctít a dodržovat lidská práva.
- 7) V případě vypuknutí válečného konfliktu by se národy neměly chovat zcela anarchicky a měly by se i nadále řídit specifikovanými pravidly.
- 8) Národy mají povinnost v případě potřeby pomoci ostatním, sobě rovným národům, které žijí v nepříznivých podmínkách, které jim znemožňují vytvořit spravedlivé či slušné politické a sociální zřízení.

Ideální teorie zahrnuje rozumné liberální a slušné národy, které se řídí principy vytyčené v Právu národu, a kteří následně tvoří Společenství národů, které je rozumně spravedlivé. Ideální teorie popisuje realitu, jak by mohla vypadat za ideálních podmínek a dodržení všech principů. Neideální teorie se naopak zabývá tím, jak dosáhnout ideálních podmínek v mezi národy, které, na rozdíl od těch v ideální teorii, nejsou dobře uspořádané.

Tato bakalářská práce se však zabývá Izraelem a Palestinou. První z nich je liberálně-demokratický stát, což však neznamená, že by se nedopouštěl nespravedlivého jednání vůči ostatním aktérům mezinárodních vztahů. *„Demokratické národy se mohou dopustit intervence ve slabších státech, včetně těch, které vykazují jakési demokratické rysy,*

nebo dokonce vedou válku z expanzionistických důvodů. Demokratické národy také hájí své bezpečnostní zájmy i v případě, že nejsou expanzionistické, a demokratická společnost se může na tento zájem snadno odvolávat, aby ospravedlnila své utajované intervence, i když její hlavní motivací byly ekonomické“ (Rawls 2009: 83). Palestina bude posuzována jako stát mimo zákon a zároveň jako zatížená společnost. Proto bude v této bakalářské práci stěžejní neideální teorie, pomocí které se John Rawls pokouší ustanovit principy spravedlnosti ve státech mimo zákon, v zatížených společnostech nebo v benevolentních absolutismech, a to za účelem jejich postupného začleňování do Společnosti národů. Všechny principy vytyčené v neideální teorii musí být morálně přijatelné, politicky uskutečnitelné a efektivní (Rawls 2009: 137).

1.2.2. Neideální teorie

Neideální teorie se zabývá společností, které nejsou dobře uspořádané, jsou to tři z pěti národních společenství, které vymezil John Rawls. Jsou to státy mimo zákon, společenství zatížená nepříznivými okolnostmi a benevolentními absolutismy. Cílem, kterého by chtěl John Rawls dosáhnout, je dobré uspořádání všech těchto společností, protože *„neideální část teorie mezinárodní spravedlnosti tedy slouží k tomu, jak dlouhodobě perspektivně dosáhnout stavu, kde všechny národy budou dobře uspořádány a budou respektovat pravidla Společnosti národů“* (Myšička 2014: 168).

Stejně jako v rámci ideální teorie existovalo více typů uspořádání společenství, které i nadále bylo považováno za dobře uspořádanou společnost. Jak již bylo zmíněno, existuje mnoho různých důvodů, proč se společnost může stát nedobře uspořádanou, z toho důvodu John Rawls rozdělil neideální teorii do dvou částí. V první části se zabývá okolnostmi, kdy se zřízení odmítají podřít Právu národů a dodržovat jej.

Takováto zřízení se řídí svými racionálními zájmy (nikoliv rozumnými), které pokládají za dostatečný důvod pro vyhlášení války. Tyto státy jsou označovány jako státy mimo zákon, které „*nedostatečně dodržují pravidla neboli se v určitých situacích odmítají dodržovat rozumné a spravedlivé Právo národů*“ (Rawls 2009: 16). Druhá část neideální teorie se věnuje společnostem, kterým „*v dosažení dobrého uspořádání brání ekonomické, historické nebo sociální okolnosti, které stěžují nebo znemožňují stát se liberálním či slušným národem*“ (Rawls 2009: 138).

1.2.2.1. Právo na válku (ius ad bellum)

Vedení války Rawls nepovažuje a priori za špatné, což dokazuje pátý princip Práva národů, který povoluje vedení válečného konfliktu, ale pouze za účelem sebeobranu či obranu demokratických institucí. I při vedení válečného konfliktu se národy musí řídit danými principy, v opačném případě se jedná o situaci, kde se nějaká společnost odmítá řídit Právy národů a stává se státem mimo zákon.

Základním pravidlem, které musí státy dodržovat ohledně vedení válečného konfliktu je právě ten, který je definován v pátém bodu Práva národů – válka na sebeobranu. Žádný národ tedy nesmí vyhlásit jinému válku pouze za účelem naplnění svých ekonomických či mocenských cílů, anebo pro zisk přírodního bohatství. Pokud se také nejedná o válku na obranu základní svobody občanů a obranu ústavní demokracie ve státě, jehož demokratické svobody byly ohroženy, ale pouze o válku pro jeden z nesprávných důvodů, národ nemá právo požadovat po svých občanech účast (Rawls 2009: 139).

Neideální teorie se zabývá principy jejichž dodržování ze strany nedobře uspořádaných národů by mělo z dlouhodobého hlediska za následek začlenění do Společnosti národů a toleranci ze strany jejich členů. Určuje, jaká politika či způsoby jednání jsou morálně přípustné v souvislosti s dlouhodobými cíli neliberální teorie, mezi kterými je nejdůležitější dobré uspořádání nedobře uspořádaných států (Rawls 2009: 137-138). Aby byl důvod dodržovat principy, vytyčených neideální teorií, musí existovat teorie ideální, která je považována za něco, čehož chtějí státy dosáhnout (Rawls 2009: 137).

Podstatný rozdíl mezi dobře či nedobře uspořádanými národy tvoří okolnosti vedení války. Dobře uspořádané národy, jak poznamenal Rawls, nikdy nevstupující do válečného konfliktu, pokud upřímně a rozumně nevěří tomu, že je jejich bezpečnost ohrožena expanzionistickou politikou států stojících mimo zákon (Rawls 2009: 139). „*Povolat své občany do války je tudíž možní pouze pokud je válka vedena pro sebeobranu*“ (Rawls 2009: 140).

Přestože slušné národy by to, co brání popsaly jiným způsobem než liberální národy, také jiné dle principů Práva národů, mají právo vést válku na sebeobranu (Rawls 2009: 141), ale pouze na svou obranu (Myšička 2014: 175). „*Když liberální společnost vede válku v sebeobraně, dělá to proto, aby ochránila a uchovala základní svobody svých občanů a své ústavní demokratické politické instituce*“ (Rawls 2009: 139).

Rawls zde nevytyčuje přímo principy práva na válku, ale z uvedeného vyplývá, že při zkoumání, zdali byly tyto principy dodrženy, je nutné zodpovědět několik otázek:

- 1) Jedná se skutečně o válku na sebeobranu či obranu demokratických institucí?
- 2) Zdali válečný konflikt nebyl vyhlášen pod záminkou získat ekonomické zdroje, přírodní bohatství nebo dosáhnout mocenských cílů?
- 3) Dochází k účasti občanů států zcela dobrovolně nebo jsou ze strany státu k účasti nuceni?
- 4) Byla dodržena při vyhlášení válečného konfliktu lidská práva?

1.2.2.2. Právo ve válce (ius in bello)

Aby se mohly nedobře uspořádané národy stát dobře uspořádanými, musí dodržovat zásady nejen pro vyhlášení válečného konfliktu, ale i v průběhu konfliktu samotného (Rawls 2009: 144-147):

- 1) Cílem spravedlivé války vedené spravedlivým a dobře uspořádaným národem je spravedlivý a trvalý mír mezi národy, zvláště se stávajícím nepřítelem národa. „*Přístup na cíle války dokazuje Rawlsův důraz na postkonfliktní uspořádání, které by mělo garantovat spravedlivý a udržitelný mír pomocí využití nástrojů, které musejí respektovat lidská práva*“ (Myšička 2014: 181-183).
- 2) Dobře uspořádané národy spolu nevedou válku, nýbrž ji vedou pouze proti nedobře uspořádaným státům, jejichž expanzionistické cíle ohrožují i bezpečnost a svobodu dobře uspořádaných zřízení a stávají se tak příčinou pro vznik války.
- 3) Při vedení války musí dobře uspořádané národy odlišit tři skupiny: vůdce a představitele státu, vojáky a civilní obyvatelstvo. Důvodem tohoto rozdělování je, protože státy stojící mimo zákon nejsou dobře uspořádány, civilisté nemohou válku zorganizovat či vyvolat. Zodpovědnost v takových společnostech nesou výlučně vedoucí představitelé státu, kteří jsou mnohdy podporováni dalšími elitami a stávají se tak zločinci (Rawls 2009: 145). Vojáci stejně jako civilní obyvatelstvo nenesou ve státech mimo zákon odpovědnost, protože vojáci mohou být zneužiti pro svůj patriotismus, který jim je vštěpován v rámci výchovy.
- 4) Dobře uspořádaná společnosti musí dodržovat lidská práva členů druhé strany – civilistů i vojáků. Za prvé z důvodu, že Právo národů přiznává nepříteli lidská práva. A za druhé proto, že při zacházení s nepřáteli způsoby, které dodržují zásady lidských práv, budou druhé straně tyto principy názorně předvedeny a vštípeny.

- 5) Dobře uspořádané národy svými jednáními či prohlášeními dávají již během války najevo, o jaký mír a jaký druh vztahů usilují. Splnění tohoto principu je zodpovědností především představitelů a vládních činitelů, protože pouze oni mohou hovořit za celý národ (Rawls 2009: 147).
- 6) Uvažování na základě analýzy nákladů a výnosů, zvažováním národních zájmů na základě zvažování užitek musí probíhat v souladu s prvním až pátým principem. Válečné plány a strategie nesmí překročit hranice vytyčené těmito předcházejícími principy, s výjimkou situace nejvyššího ohrožení (Rawls 2009: 147). *Nejvyšší ohrožení* představuje okolnosti, které dovolují zrušit striktní platnost statutu civilistů, které za normálních okolností vylučuje, aby byli napadeni v rámci válečného konfliktu. Takovéto jednání, je možné pouze pokud povede k podstatnému dobru, nikoliv k okrajovým zájmům (Walzer 2006: 255-265)⁹.

Přestože John Rawls uznává, že Právo národů se opírá o křesťanské učení o přirozeném právu národů na válku (Rawls 2009: 157), existují oblasti, kde se od sebe odlišují. Teorie přirozeného práva na válku od Tomáše Akvinského byla rozebrána v předchozí části této práce, proto zde zmíněn pouze základní rozdíl mezi nimi, na který upozorňuje Rawls (Rawls 2009: 156-157). Zatímco přirozené právo explicitně vylučuje útok na civilisty, pokud nejde o neplánové oběti oprávněného útoku a to proto, že Boží právo, ze kterého přirozené právo vychází, zakazuje zabít nevinné osoby. Rawls odmítá křesťanské učení a to proto, že *přirozené právo „je chápáno jako součást Božího práva a Právo národů se o náboženské ani jiné hodnoty neopírá a je na jednotlivých občanech a státnících, aby rozhodli, jakou váhu mají politické hodnoty“* (Rawls 2009:157).

---

⁹ Rawls rozebírá detailněji výjimku nejvyššího ohrožení na příkladu leteckého bombardování v průběhu druhé světové války. Zatímco bombardování Drážďan bylo podle něj již neadekvátní, britské bombardování do léta až podzimu 1942 považuje za oprávněné a to proto, že Velká Británie již nebyla osamocena a existovaly již další možnosti, jak zabránit vojenské nadřazenosti Německa (Rawls 2009: 148-149).

Takový to přístup se nazývá tzv. *princip dvojího účinku* neboli *the law of double effect* a předpokládá morální rozdíl mezi úmyslným zabitím nevinné osoby a neúmyslného usmrcení civilistů (Nagel 1972: 130). Právo národů oproti tomu sice také odmítá útok na nevinné osoby, avšak s výjimkou nejvyššího ohrožení, jež bylo popsáno výše, kdy je na státníkovi (představiteli státu, který zodpovídá za bezpečí obyvatel svého státu), užití síly proti nepřátelským národům. Jedním z dalších autorů, který se zabývá ve útoky na civilisty v rámci válečných konfliktů, je Thomas Nagel, a který se ve svém článku *War and Massacre* (Nagel 1972) zabývá morálním dilematem použití vojenské síly na civilní obyvatelstvo z pohledu utilitarismu v porovnání s absolutním odmítáním civilních obětí. Toto morální dilema spočívá dilema spočívá v tom, zdali vést útoky na civilní obyvatelstvo, oslabit nepřítele a zabránit tak mnohem větší katastrofě nebo nikoliv s případnou odpovědností za budoucí ztráty. Autor zastává názor, že k útokům na civilisty by za žádných okolností dojít nemělo a to, i když by „*dobro*“ z nich vzešlé převážilo „*zlo*“, protože v opačném případě bylo možné obhájit rozsáhlé vraždy (Nagel 1972: 126). Přestože Nagel také odmítá utilitaristické uvažování jako Rawls, nepřipouští, na rozdíl od Práva národů, smrt civilistů a zároveň považuje princip dvojího účinku za nejasně aplikovatelný.

1.2.2.3. Zatížené společnosti

Společnosti, které jsou zatížené nepříznivými okolnostmi nejsou agresivní či expanzivní, ale postrádají politické a kulturní tradice, lidský kapitál a vědění a velmi častí materiální či technické zdroje (Rawls 2009: 159). Dobře uspořádané společnosti by měly společně s zatíženými okolnostmi pomáhat (Rawls 2009: 160). John Rawls zde čerpá z principů spravedlivého uspořádání v rámci národní společnosti, které vypracoval ve svém dalším díle *Teorii spravedlnosti*, které předcházelo díle *Právo národů*. Z důvodu zaměření této bakalářské práce, která se věnuje posuzování chování a dodržování práva na válku Izraele a Palestinci v rámci jejich konfliktu, nebudou zde tyto principy dále rozpracovávány.

2. Analytická část

Ačkoliv konflikt mezi Izraelem a obyvateli Palestiny netrvá již od doby, kdy na území těchto dvou států žili Izraelci a Filištíni (původní obyvatelé, kteří žili na palestinském území), ale vydělil se z mnohem mladšího, arabsko-izraelského, konfliktu, je velmi spletitý. Z tohoto důvodu se bude tato bakalářská práce věnovat izraelsko-palestinskému konfliktu v časovém rozmezí od vypuknutí druhé intifády, tedy od roku 2000, do současnosti. Následující, analytická, část této práce bude rozdělena do několika částí podle událostí, během kterých napětí mezi oběma aktéry eskalovalo nejvíce, docházelo k bojům a lze zkoumat jejich chování. Jak již bylo napsáno v úvodu, pro úplné pochopení historie a kontextu konfliktu budou nejprve krátce popsány jeho nejdůležitější aspekty.

Aby byl možné zcela pochopit izraelsko-palestinský konflikt a jeho kontext, bude nejprve v této části práce krátce historicky popsán, pro tento účel budou převážně použity dvě odborné monografie: *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Čejka 2015) a *Arabsko-izraelský konflikt* (Schulze 2012). Pro další část práce, kde bude rozebrán konflikt mezi Izraelem a Palestinskou autonomií od roku 2000 do současnosti, bude použito více zdrojů a to včetně elektronicky dostupných článků z části BBC, která se zaměřuje na dění na Blízkém východě.

2.1. Historický vývoj konfliktu

V roce 1947, rok před vyhlášením samostatného židovského státu Izrael, byla Palestinská samospráva předána Velkou Británií do správy OSN. Následkem druhé světové války požadovalo mnoho sionistů větší nárok na přístup na území Palestinské samosprávy dříve než před tím, s čímž souvisí narůst přistěhovalectví na tamní území (Čejka 2015: 64-65). První válečný konflikt mezi Izraelem a arabskými státy začal ve stejný den, kdy byla vyhlášena jeho samostatnost. Egypt, Irák, Jordánsko, Libanon, Saudská Arábie a Sýrie zaútočili 14. května 1948 na Izrael (Schulze 2012: 20-21). Vojenská vpád do Izraele arabské státy odůvodňovali dvěma argumenty. První záminkou pro tento útok byl nesouhlas s jeho vznikem a druhou záminkou byla neexistence samostatného státu Palestina. Invaze arabských států byla Izraelem, který ji později nazval válkou za nezávislost, potlačena a konflikt byl ukončený mírem zprostředkovaným OSN (Čejka 2015: 80-3).

Po porážce arabských států došlo k exodu¹⁰ palestinských Arabů z území Izraele (Čejka 2015: 85). Morální dopad odchodu takového množství palestinských obyvatel lze vyzorovat ve společnosti dodnes. Počet palestinských Arabů na území Izraele se po tzv. palestinském exodu téměř desetinásobně zmenšil (Čejka 2015: 84). Dalším faktorem pro postupnou a trvalou změnu národnostního složení izraelského území byl tzv. zákon o návratu z roku 1950, který zaručoval každému člověku s židovskými kořeny po celém světě možnost přijít do Izraele a získat občanství (Čejka 2015: 92-93).

Zástupcům izraelské diplomacie se nepodařilo získat mezinárodní uznání a legitimitu (Schulze 2012: 28). Navzdory problémům s uznáním existence samostatného židovského státu, je vojenská připravenost Izraele považována z pohledu arabských států za ponižující (Kissinger 2014: 139). Oba tyto faktory přispěly ke vzniku dalších arabsko-izraelských konfliktů.

---

¹⁰ Pojmem „exodus“ je označovaná palestinská uprchlická vlna, která nastala již před koncem prvního arabsko-izraelského konfliktu. Během této vlny přišlo o domov a majetek 550 000 až 800 000 palestinských uprchlíků, kteří byli nuceni odejít, a to především na území Egypta a Zajordánska (Schulze 2012: 23).

Druhý konflikt mezi Izraelem a arabskými státy, tzv. Suezská krize, proběhl v roce 1956 po nástupu Gamala Abdela Násira do čela Egypta. Následně byla Egyptem uzavřena Tiranská úžina pro izraelské lodě a izraelský přístav Ejlát byl oddělen od zbytku světa. Také byl novým egyptským prezidentem znárodněn Suezský průliv, čímž si znepřátelil Velkou Británii a Francii, které spolu s Izraelem podnikly vojenskou operaci (Čejka 2015: 100). Tyto tři státy dobily Sinajský poloostrov zpátky. Spojené státy americké odsoudily chování Izraele a hrozilo přerušení americko-izraelských vztahů (Schulze 2012: 35). Na nátlak USA se izraelská vojska stáhla a byla nahrazena mírovými jednotkami OSN. Vztahy Izraele a Egypta byly stále napjaté a z Egypta byla vyhoštěna následkem konfliktu většina Izraelců (Čejka 2015: 101).

Tzv. šestidenní válka neboli třetí arabsko-izraelská válka vypukla v roce 1967 poté, co Izrael preemtivně¹¹ zaútočil vzdušnými silami na velkou část egyptského, syrského, jordánského a iráckého letectva (Čejka 2015: 114). Odstřelování izraelského území syrskými jednotkami, které se konalo po odchodu vojsk OSN ze Sinajského poloostrova, spolu se zvyšováním koncentrace přítomnosti egyptských vojsk způsobilo nárůst napětí. Tento konflikt byl pro Izrael klíčový z hlediska zisku území, získal Západní břeh Jordánu, Východního Jeruzaléma, měst Ramallah, Hebron či Betlém a dále Pásmo Gazy a Sinajský poloostrov, čímž se třikrát zvětšila rozloha izraelského státu. Tyto územní zisky znamenaly pro Izrael i negativní důsledky v podobě vydělení izraelsko-palestinského konfliktu (Čejka 2015: 113-115). Některé zdroje se o útoku zmiňují jako o akci, na základě které si Izrael získal, díky rychlosti, účinnosti a účelnosti útoku, všeobecné uznání (Krupp 2013: 64). Další zdroje poznamenávají, že preemtivní útok byl v rozporu s mezinárodním právem a Izrael si získal pověst agresora (Čejka 2017).

---

¹¹ Preemtivní obrana je, na rozdíl od preventivní obrany, reakcí na bezprostřední ohrožení. Preventivní obrana je reakcí na ohrožení, které trvá dlouhodobě (Čejka 2017).

Organizace spojených národů v reakci na územní zisky Izraele rozhodla o stálé přítomnosti pozorovatelů, kteří budou dohlížet na dodržování příměří v oblasti Golanských výšin a Suezského průplavu. V souvislosti s tím vydala Rada bezpečnosti OSN rezoluci č. 242, která definovala podmínky nastolení míru na Blízkém východě, a která požadovala stažení Izraele z území získaných ve válečném konfliktu z roku 1967, ale také aspirovala na vyřešení problému palestinských uprchlíků dle principu „území za mír“ (Čejka 2015: 116-117). Izrael, díky své doktríně, kde se zavazoval nikdy se nevzdat území, které získal (Kissinger 2016: 139), území neopustil. Rezoluce č. 242 se stala postupem času argumentem při mírových rozhovorech a základem pro obsah smluv, které budou uzavřeny v 90. letech.

Tento historický přehled detailněji popisuje pouze ty konflikty, které měly výraznější dopad na Izrael či palestinská území (zisk nových území či problémy přistěhovalectví). Je samozřejmé, že probíhaly mnohé další spory. Následně po šestidenní válce započaly querillové výpady o Izraele pod vedením Jásira Arafata¹². Izrael na to reagoval řadou odvetných akcí, přičemž jedna z nich skončila porážkou Izraele a to za pomoci hnutí Fatah, z čehož se stalo velké propagandistické vítězství a Arafat se i díky tomuto stal později předsedou OOP (Čejka 2015: 141).

Ke čtvrté arabsko-izraelské válce, válce na Jom Kippur¹³, došlo 6. října 1973, na židovský svátek Jon Kippur neboli Den Smíru. Egypt zaútočil na území Suez a Sýrie v Golanských výšinách. V tento den nefungovala veřejná doprava, nevysílala televize ani rádio, což mělo za následek počáteční krizi Izraele¹⁴, kterou vyřešil za pomoci dodávek zbraní z USA a dostal se do protiútoků. V den podpisu příměří okupovaly izraelské jednotky město Suez (Čejka 2015: 146).

---

¹² Jásir Arafat založit v roce 1965 hnutí Fatah, které sed později připojilo do struktur Organizace pro osvobození Palestiny (OOP) (Čejka 2015: 102).

¹³ Tento, zdánlivě regionální spor, měl dopad na mezinárodní prostředí. Arabské státy, které byly členy Organizace zemí vyvážejících ropu, zastavili vývoz ropy do USA a Nizozemí, čímž chtěly potrestat podporovatele Izraele. Snížení vývozu mělo za následek první ropný šok (Schulze 2012: 51).

¹⁴ Vzhledem ke svátku Jom Kippur byla doma či na modlitbách v synagoze i většina armádních rezervistů (Schulze 2012: 50).

K dalším událostem, které vyostřily izraelsko-palestinský konflikt, patří dvacetileté výročí šestidenní války v roce 1987. V tomto roce došlo k nepokojům na Západním břehu a v pásnu Gazy neboli na územích, která Izrael získal díky vítězství v šestidenní válce, a kde se nachází převážná většina palestinských Arabů. Vyostření vztahu předcházelo několik důvodů – vysoká nezaměstnanost mezi Palestinci, složitý systém pohybu mezi jednotlivými palestinskými městy¹⁵ nebo výstavba židovských osad. Vyhrocení přístupu se netýká pouze Palestinců v pásnu Gazy a na Západním břehu. K radikalizaci docházelo i mezi Izraelci – teroristická organizace, Židovské podzemí, se pokusila vyhodit do povětrí mešitu na Chrámové hoře v Jeruzalémě (Čejka 2015: 169).

Během dalších projevů násilí ze strany Izraele bylo zabito sedm Palestinců v Gaze izraelskými vojáky pro podezření, že se jedná o teroristy či zastřelení palestinské školačky židovskými osadníky. Všechny tyto události předcházely automobilové nehodě, při které izraelský řidič usmrtil čtyři obyvatele palestinského uprchlického tábora (Čejka 2015: 170). Po bouřlivých událostech roku 1987 se tato nehoda stala záminkou pro lidové povstání, které vypukly na pohřbu obětí autonehody pro podezření, že se jednalo o izraelskou odvetu. Povstání se později rozšířila z pásma Gazy i na Západní břeh a vypukla tak první intifáda¹⁶ (Schulze 2012: 72). Během palestinských lidových povstání docházelo k vrhání kamenů, Molotovových koktejlů, používání zbraní či sebevražedným útokům (Čejka 2015: 170).

Izrael byl rozsahem povstání velmi zaskočen, armádní jednotky dostávaly nejednotné povely. Armády celkově nahrazovala nedostatečný počet policejních jednotek. Palestinští obchodníci bojkotovali izraelské zboží, díky čemuž Izrael zavedl opatření, která měla negativní vliv na ekonomiku v Gaze a stala se kolektivním trestem. Tzv. první intifáda byla ukončena v roce 1993, a to podepsáním mírových smluv z Osla. Při tomto konfliktu zemřelo 1162 Palestinců a 160 Izraelců (Čejka 2015: 172-8).

---

¹⁵ Kontrolní stanoviště mezi palestinskými městy v pásnu Gazy, kde je jejich průchodnost provázána s mnohahodinovým čekáním a různými povoleními (Čejka 2015: 169).

¹⁶ Souhrnné označení pro povstání palestinských obyvatel na Izraelem okupovaných územích (Schulze 2012: 69).

Pro palestinskou společnost byl nejvýznamnější následek zisk většiny sympatií po celém světě, a to následkem brutálních útoku ze strany Izraele (Čejka 2015: 172).

V 90. letech docházelo k mírovým schůzkám, které se týkaly ekonomického rozvoje, palestinských uprchlíků či kontroly zbrojení a energetických zdrojů. Současně docházelo k bilaterálním jednáním mezi Izraelem a Palestinou, který následně vyústila v tajné schůzky v Norsku, na základě čehož vznikly Smlouvy z Osla v roce 1993 (Čejka 2015: 185).

Této klíčové smlouvě předcházely vyostřené okamžiky na obou stranách – bylo usmrceno 50 Palestinců ze strany, zahynulo deset Izraelců. Bylo vyhoštěno téměř 500 aktivistů Hamásu a Palestinský islámský džihád a OOP reagovala přerušением jednání, která byla obnovena na jaře 1993 (Čejka 2015: 188). Dohoda z Osla, která je oficiálně nazývána Deklarace základních principů přechodné samosprávy a obsahovala také Dopisy o vzájemném uznání, což byla korespondence vyměněná mezi předsedou OOP Jásirem Arafatem a izraelským premiérem Jicchakem Rabinem. Smlouva z Osla obsahovala ustanovení, kde ze strany Izraele byla OOP uznané jakožto zástupce palestinského lidu a Izraeli byl na oplátku uznán nárok na existenci míru a bezpečí. Tato historická dohoda se však později stala jedním z bodů sporu, a to i proto, že neobsahovala izraelské uznání pro Palestinu jako státu, což bylo Arafatovi vytýkáno. Dohoda ustanovovala Palestinskou autonomii, čímž dávala pravomoci Palestincům spravovat území v některých, dohodou určených, oblastí. Dohoda z Osla byla podepsána v souladu s rezolucí č. 242 a 338 (Čejka 2015: 187-9).

Krátce poté se začalo ukazovat, že časový harmonogram deklarovaný ve smlouvě nebude dodržen a nebude možné nalézt shodu obou aktérů na některých bodech. Z toho důvodu radikální strana Hamás i osadníci chtěli mírový proces zastavit a došlo k další eskalaci konfliktu a k tragickému útoku v hebronské Svatyni patriarchů, kde se v té době modlili lidé židovského i muslimského vyznání, a který spáchal obyvatel židovské osady (Čejka 2015: 192). Během této vlny násilí Hamás použil novou taktiku – sebevražedné atentáty, na které reagoval Izrael vojenskými

zásahy spojené s uzavíráním izraelského území (Čejka 2015: 192). O rok později byla podepsána předběžná dohoda o Západním břehu a pásnu Gazy, na základě které měla izraelská armáda vyklidit některá města a několik k dalším mohlo na Západním břehu získat tímto samosprávný statut (Schulze 2012: 83).

Západní břeh byl smlouvou rozdělen na tři zóny s odlišnou mírou samosprávy Palestinské autonomie a Izraele – zónu A, zónu B a zónu C¹⁷. Izraelská armáda se měla postupně stáhnout ze zóny A do zón B a C. Mírový proces byl zastaven následně po zabití Rabina izraelskými studentem práv a zastáncem osadnické politiky. Definitivně se mírový proces zastavil vlivem druhé intifády (Čejka 2015: 194-6).

Je zřejmé, že izraelsko-palestinský konflikt má mnoho aspektů, na obou stranách je mnoho argumentů, které potvrzují postoje obou stran. Historii, kontext a souvislosti takového konfliktu nelze zcela obsáhnout na několika předchozích stránkách, kde se jedná spíše o přehled nejdůležitějších konfliktů a událostí mezi těmito dvěma aktéry sporu a to včetně krátkého popisu průběhu místového procesu.

---

¹⁷Zóna A - civilní i bezpečnostní samospráva PA, Zóna B - civilní samosprávou PA a bezpečnostní oblastí pod kontrolou Izraele a území s civilní i bezpečnostní oblastí pod kontrolou Izraele - Zónu C (Čejka 2015: 46).

2.2. Izraelsko-palestinský konflikt od druhé intifády do současnosti

Koncept spravedlivé války od Johna Rawlse, dodržování práva na válku a ve válce neboli *ius in bello* a *ius ad bellum*, bude, jak již bylo zmíněno v úvodu této práce, aplikován na události v izraelsko-palestinském konfliktu od roku 2000, kdy začala druhá intifáda, do současnosti. Události, které měly vliv na vývoj izraelsko-palestinského konfliktu, budou popsány a následně analyzovány na základě principů stanovených v teoreticko-metodologické části této práce coby jednotlivé případové studie.

2.2.1. Druhá Intifáda

V srpnu roku 2000 propukla vlna izraelsko-palestinského násilí neboli druhá intifáda (Čejka 2015: 214). O dva měsíce dříve zahájil Izrael výstavbu bezpečnostní bariéry podél Západního břehu Jordánu za účelem zvýšit bezpečí izraelských obyvatel (Pojar 2004: 94). Takováto eskalace vztahu nebyla ničím nečekaným, přestože v předcházející dekádě probíhal mezi Izraelem a Palestinskou autonomií mírový proces a byly uzavírány mezi oběma aktéry dohody, násilí se nepodařilo omezit. Od září 1993 do září 2000 ošlo k usmrcení 450 Palestinců izraelskými vojáky a 256 Izraelců, kteří zemřeli při sebevražedných útocích hnutí Hamás (Čejka 2015: 214).

Stejně jako při první intifádě byla jedním z motivů frustrace obyvatel. Šaronova¹⁸ návštěva Chrámové hory rozpoutala násilí. Během muslimských modliteb zabili izraelští vojáci několik Palestinců. Následně na to palestinská policie v městě Ramalláh, který dle dohod spadal do zóny A¹⁹, zadržela izraelské vojáky, které byli civilně oblečeni a považovali je za špiony. Následně byli převezeni na policejní stanici, kam vtrhl dav, oba zlynčoval a vyhodil z okna. Izrael následně zničil policejní stanici

---

¹⁸ Vedoucí představitel strany Likud, který chtěl svou návštěvou Chrámové hory podpořit nárok Izraele na sjednocený Jeruzalém (Schulze 2012: 86).

¹⁹ Na izraelských územích, které spadají do zóny A a spravuje je Palestinská autonomie, by se izraelské vojenské složky na základě dříve uzavřených smluv neměly nacházet.

i palestinský rozhlasový vysílač. Izrael také během druhé intifády přešel k mimosoudní fyzické likvidaci, při níž likvidoval cíle pomocí raket odpálených z vrtulníků. Tato taktika se stala velmi kontroverzní především kvůli procentu usmrcených civilistů při odstřelování (Čejka 2015: 214). Mimosoudní popravky znamenaly likvidaci palestinských aktivistů izraelskými orgány (Eichler 2006: 16). Dále docházelo k sebevražedným útokům ve veřejných prostorách v Izraeli spáchané hnutím Hamás či Palestinského islámského džihádu. Z pásma Gazy byly odpalovány rakety na izraelská sídliště a osady. Byla do vzduchu vystřelována vozidla s vojáky za pomoci dálkově ovládaných podzemních náloží (Čejka 2015: 215-216).

Sebevražedné atentáty se zaměřovaly na vojenské základny a civilní cíle v Izraelských městech. Izrael, na rozdíl od Palestinské autonomie, je výrazně silnějším soupeřem i díky technickému vybavení armády. Na sebevražedné útoky reaguje Izrael kombinací vzdušných, pozemních a občasných námořních sil. Izrael útočil na Palestinskou autonomii především za pomoci bojovné činnosti svých ozbrojených sil – příkladem mohou být výpady a nájezdy na palestinské cíle v Zajordánsku a pásmu Gazy. Tyto operace jsou prováděny převážně z jednoho důvodu, aby se tam již palestinští bojovníci nemohli vrátet. S čímž souvisí rozšiřování bezpečnostního pásma a navyšování počtu palestinských uprchlíků. Při operaci Dny kajícnosti neboli Dny pokání zemřelo přes sto Palestinců a byly zničeny domy několika civilních rodin (Eichler 2006: 15-16). Dle Thomase Friedmana bylo hlavním dilematem konfliktu toto: *„Izrael musí opustit okupovaná území na Západním břehu (Jordánu) a v Gaze, ale Palestinci v současné době nemohou dostat takovou důvěru, aby se na tato území vrátili, protože by je mohli zneužít jako základnu pro budoucí akce proti Izraeli“* (Eichler 2006: 15).

Přestože tehdejší praktiky Izraele považuje Palestinská autonomie za teroristické, sama čelí obvinění z porušení mezinárodního práva a Ženevských konvencí kvůli své politice, jež nebere v potaz případné usmrcení civilistů (Eichler 2006: 15). Chování Izraele na palestinských územích je mnohými považováno za tzv. skrytou kolonizaci. Znemožňuje Palestincům žít každodenní život, starat se o úrodu, zajistit si potravu, cestovat do práce (Eichler 2006: 16) – „byly ničeny palestinská města, zemědělské plochy, infrastruktura, olivové háje, nádrže na zavlažování (...)“ (Čejka 2015: 221).

Za konec druhé intifády je všeobecně považována smrt Jásira Arafata a rok 2005, kdy v palestinských prezidentských volbách následně zvítězil Mahmúd Abbás, který si přál vyjednat s Izraelem mír, což se mu podařilo. Jednalo se o velmi nestabilní příměří, vzhledem ke stále pokračujícím sebevražedným útokům Hamásu. Jásir Arafat byl v čele Palestinské samosprávy po dlouho dobu, a proto jeho smrt vyvolala vakuum, které vyústilo v mocenský souboj mezi o palestinská území mezi Hamásem a Fatahem. Druhá intifáda je skutečně ukončena summitem v Šarm el-Šejchu, na kterém se Izrael zavázal k propuštění 900 palestinských vězňů a stažení se ze Západního břehu Jordánu (Schachter 2010: 63-70).

2.2.2. Blokáda pásma Gazy

Blokáda, která měla výrazný dopad na civilní obyvatelstvo na daném území, zavedl Izrael v polovině roku 2007 za účelem oslabení hnutí Hamás a zastavit odstřelování izraelského území, které bylo podnikáno z území Gazy. Dalším důvodem pro zavedení blokády byl únos izraelského vojáka. I přes částečné uvolnění blokády v polovině června 2010 (BBC 2010a), činil objem v roce 2014 dovezeného zboží na palestinské území pouhých 15 % dovezeného zboží před zavedením blokády v roce 2006 (Human Rights Watch 2015). Uvalení blokády na pásmo Gazy bylo mezinárodním společenstvím velmi silně odsouzeno, a to z toho důvodu, že bylo OSN a dalších mezinárodních aktérů považováno za kolektivní trest pro všechny tamní obyvatele. Dalším důvodem kritiky byla následná humanitární krize, která na území pásma Gazy nastala, a která se projevovala i zdravotními důsledkům vzhledem k havarijním stavu tamních

zdravotnických zařízení z důvodu omezení přísunu zásob (BBC 2010b). Jedním z dalších humanitárních důsledků byl nedostatek vody, který postihl téměř jeden milion obyvatel, a to i proto, že Izrael měl pod kontrolou 80 % zásob vody na Západním břehu (European Parliament 2016).

Izraelská blokáda odchozího zboží pokračovala i v roce 2015, důsledkem toho byla problematická rekonstrukce domů, které byly poničeny válkou v roce 2014. V důsledku příměří, které ukončilo boje v létě 2014 bylo dovezeno následně do září 2015 několik tun stavebního materiálu, což tehdy činilo přibližně 9 % objemu celkové potřeby (Human Rights Watch 2016). Blokáda pásma Gazy přetrvává i v roce 2018, po 11 letech, a nadále přetrvává omezení pohybu osob, zboží. Izrael omezení uvalená na pásmo Gazy neomezil ani přes opakovanou kritiku ze strany mezinárodních organizací a mezinárodního společenství (Amnesty International b.r).

V průběhu trvání blokády došlo i k několika pokusům o její prolomení. Nejznámějším příkladem je tzv. „Flotila svobody“. K této akci došlo na konci roku 2010 a jednalo se o loď s nákladem a řadou palestinských aktivistů, kteří se pokusili prolomit námořní blokádu ze strany Izraele a získat pro Pásmo Gaza humanitární pomoc. Izraelské speciální jednotky flotilu zastavily a následně došlo i na výsadek na tureckou loď, kde následně vypukl konflikt mezi izraelskými vojáky a palestinskými aktivisty, z nichž bylo devět usmrceno. Izrael byl v souvislosti s touto událostí velmi kritizován, o tři roky později se izraelský premiér pozůstalým omluvil a nabídl jim kompenzaci (Čejka 2015: 286-7).

2.2.3. Operace Lité olovo

Konflikty a útoky pokračovaly i po ukončení druhé intifády. Hamás útočil raketami na jižní oblast Izraele, který odpovídal odvetnými útoky, kvůli bariéře panovaly ztížené podmínky pro provádění sebevražedných útoků (Brown 2010: 38). Rakety byly z pásma Gazy vystřelovány až do roku 2008 (Al Jazeera 2011). 27. prosince 2008 byla izraelskou armádou zahájena tzv. Operace lité olovo, a to za účelem zastavení odštělování raket a zničit či oslabit infrastrukturu Hamásu. Tato operace měla dopad i na civilní obyvatele (Čejka 2015: 285).

Izrael zaútočil nejprve letecky a posléze i pozemními silami. Izraelská bezpečnostní strategie spočívala v používání převážně konvenčních sil za účelem ochrany svých strategických zájmů (Kalous 2009: 80). Palestinská autonomie měla, na rozdíl od Izraele, menší prostředky na obranu a horší vojenská vybavenost Hamásu mu tak způsobovala menší škody (Jeffrey White 2008).

Izrael byl obviněn, že v civilních oblastech využíval během operace Lité olovo tzv. bílý fosfor²⁰ (Hammond 2013). OSN, USA i Egypt vyvíjel na Izrael nátlak, aby zastavil boje. Izrael odmítl vpustit novináře na území pásma Gazy při následném pokusu o vyšetřování použití fosforu ze strany OSN (BBC 2009a). Izrael i hnutí Hamás se odmítli řídit rezolucí OSN a nechtěli přistoupit na příměří (BBC 2009b). Pozdější zpráva OSN potvrdila podezření z válečných zločinů a porušení mezinárodního práva ze strany Izraele i palestinských ozbrojených skupin, Zpráva dále kritizovala Izrael za následky, které má blokáda pásma Gazy a nepřiměřené použití síly pro civilní obyvatelstvo – byly zničeny objekty se zásobami potravin či civilní obydlené oblasti (BBC 2009c). Izrael musel následně zaplatit 10 milionů dolarů OSN za škody, které byly na území pásma Gazy napáchány během operace Lité olovo (BBC 2010c).

2.2.4. Operace Pilíř obrany (Oblačný sloup)

Na podzim roku 2012 byly Hamásem vystřelovány rakety na izraelské území. V polovině listopadu 2012 zabili izraelské letecké síly palestinského řidiče a šéfa vojenské pobočky, čímž zahájil Izrael operaci Pilíř obrany, která trvala osm dní, kdy bylo uzavřeno mezi Izraelem a hnutím Hamás příměří (Čejka 2015 292). Bylo usmrceno 167 Palestinců, z čehož bylo 87 civilistů. Izraelců bylo usmrceno 6, z čehož byli 4 civilisté (B'Tselem 2013: 9.). Na obou stranách zemřeli civilisté, a to navzdory tomu, že Izrael i palestinské ozbrojené síly jsou vázány mezinárodním právem (B'Tselem 2013: 4). Útoky jsou povoleny pouze proti osobám přímo zapojeným do bojových

---

²⁰ Bílý fosfor je hořlavá látka, která, stejně jako napalm, může spálit lidskou tkáň či lidská obydlí (Hammond 2013)

vojenských cílů. Během operace Pilíř svobody došlo k zabití 5 nezletilých osob (B'Tselem 2013: 12).

K vyhocení konfliktu přispělo i stupňování násilí, kdy Izraelci zabili čtyři mladistvé Palestince, když hráli fotbal. Během eskalace násilí útočil Izrael i na vládní cíle Hamásu (Hasan 2017). V průběhu osmidenní operace zemřelo mnoho osob. Mnohem více jich bylo na strana Palestinců, a to i proto, že v pásmu Gazy se nenachází poplašné alarmy, které by obyvatelé informovaly o blížícím se nebezpečí (B'Tselem 2013: 36).

2.2.5. Operace Ochranné ostří

K další výrazné eskalaci konfliktu mezi Izraelem a Palestinskou autonomií docházelo postupně v roce 2014. Tato vlna násilí začala únosem, který zorganizoval Hamás, kdy byli uneseni a následně zavražděni tři mladíci z oblasti židovských osad. Izraelští extrémisté v reakci na to upálili zaživa mladého palestinského chlapce. V reakci na upálení mladistvých se konaly ve Východním Jeruzalému protesty, na které Izrael reagoval nepřiměřeným použitím násilí. Po vzájemném obviňování a nárůstu napětí Izrael zahájil na začátku července 2014 operaci Ochranné ostří (Čejka 2015: 293).

V konfliktu zahynuly necelé 2000 obyvatel, přičemž většina z nich byli civilisté (BBC 2014). Během následných šetření bylo zjištěno, že oba aktéři konfliktu porušili několik bodů válečného práva, bylo zatýkáno a následně mučeno několik osob v pásmu Gazy pro pouhé podezření ze spolupráce s Izraelem. K porušování mezinárodního válečného práva docházelo i na území Izraele, kde docházelo také k zatýkání na základě pouhého podezření nebo k ničení rodinných, civilistů obydlených domů. Následkem konfliktu zahynulo také 500 dětí. Ze strany Hamásu docházelo k bombardování izraelských populačních center, za což nepřiznal plnou odpovědnost a nezahájil vyšetřování na účelem zjištění pochybení.

Izrael rovněž nezahájil vyšetřování, aby zjistil, které osoby jsou odpovědné za poškození mešit, domů či škol. Operace Ochranné ostří byla ukončena podepsáním příměří na konci července 2014. I přesto bylo následně v průběhu roku 2014 směrem na izraelské území vypáleno 500 raket. Bombardování mělo dopad na civilní obyvatelé, kteří si byli nuceni hledat úkryt, protože rakety byly nejčastěji namířeny na izraelská populační centra.

I přesto, že podle OSN došlo během bojů v létě 2014 k zabití téměř 1500 palestinských civilistů, Izrael nezahájil žádná vyšetřování – výjimku tvoří vyšetřování přibližně deseti incidentů, která však nenalezlo viníky. Komise OSN dále dospěla ke zjištění, že izraelské vojenské síly se dopustily hrubých pochybení, včetně útoku na civilní obyvatelstvo, útoků na obytné budovy a používání dělostřelectva, aniž by bylo rozlišováno mezi civilními a vojenskými cíli. Navzdory tomuto závěru, byli konci izraelského vyšetřování zatčeni pouze tři vojáci, a to za rabování, nikoliv za válečné pochybení. Ze strany Izraele došlo k vydání zákazu obyvatelům Gazy, aby vycestovali do Izraele a přednesli svá svědectví při soudním procesu (Human Rights Watch. 2016).

Po konfliktu 2014 mnoho lidí bylo postiženo život ohrožujícími chorobami. V reakci na palestinské útoky Izrael zrušil pracovní povolení rodinných příslušníků. Izraelští vojáci, policisté a bezpečnostní úředníci Izraele podrobili palestinským zadrženým, včetně dětí, mučení a jinému špatnému zacházení beztrestně, zejména při zatčení a výslechu (Amnesty International. b.r).

Dalším výrazným porušením mezinárodního práva byla poprava 25 mužů na území pásma Gazy za spolupráci s Izraelem. Napětí mezi aktéry nepolevilo ani ke konci roku, kdy bylo Izraelci zničeno 552 domů na Západním břehu. Útoky palestinských civilistů naopak zranily 61 izraelských osadníků (Human Rights Watch. 2015).

2.2.6. Izraelsko-palestinský konflikt od roku 2015 do současnosti

V průběhu roku 2015 došlo k zabití 18 izraelských civilistů a třech vojáků, podle bezpečnostní agentury a monitorování organizace Human Rights Watch. V Izraeli byla přijata řada zákonů, které měly negativní dopad na civilní obyvatele. Jedním z nich byl zákon, který zakazoval obhajování bojkotu Izraele a osad. Izrael v roce 2015 pokračoval v prosazování přísných diskriminačních opatření, která měla za následek porušování lidských práv Palestinců, a pomohl s přesunem izraelských civilistů na okupovaný Západní břeh Jordánu (Human Rights Watch. 2016).

Na konci října 2015 odpálili Palestinci na izraelská území přes 20 raket. Při těchto útocích nebylo rozlišováno mezi civilními a vojenskými cíli a rakety byly zaměřeny konkrétně na izraelská populační centra. Následně na to na konci listopadu 2015 zabili izraelské bezpečnostní složky 96 palestinských civilistů a zranili téměř 11 tisíc lidí. Eskalace násilí na podzim 2015 byla způsobena usmrcením osmi demonstrantů a dalších 28 dalších podezřelých z útoku na Izraelce. Video záznamy a svědectví dokazují nadměrné použití síly ze strany Izraele (Human Rights Watch. 2016).

Pokračovalo omezování lidských práv Palestinců. Pokračovala ve vyhroceném konfliktu z podzimu 2015. Izraelské bezpečnostní síly použili nepřiměřenou smrtící sílu ve 150 případech. V rozmezí od ledna do října 2016 bylo Palestinci zabito 11 Izraelců a 94 zabito Palestinců. Bylo vpuštěno 20 ozbrojených raket v pásmu Gazy. Orgány Hamásu nikoho nestíhaly za vážné zločiny spáchané během izraelské vojenské kampaně. Vypálené rakety nerozlišují cíle mezi civilními a vojenskými cíli - izraelská populační centra. Do konce října 2016 OSN zaznamenalo 26 útoků. Izraelští osadníci zranili Palestince a 66 útoků, při nichž poškodili palestinské území. Izraelské orgány zničili 925 palestinských domů a dalších budov na Západním břehu (Human Rights Watch. 2017).

Letošní rok uplynulo 70 let od prvního arabsko-izraelského konfliktu a od vyhlášení samostatného státu Izrael. Zároveň došlo k přesunutí Velvyslanectví USA z Tel Avivu do Jeruzaléma. Následkem těchto okolností vypukly na palestinských územích demonstrace (BBC 2018a). Bylo zabito 60 palestinských demonstrantů v pásmu Gazy, za což byl Izrael odsouzen mezinárodním společenstvím. Jednání Izraele odsoudila VB i vrchní představitelé OSN jako hrubé porušování lidských práv. Vzhledem k právu veto, které mají USA v rámci Rady bezpečnosti, nelze oficiálně odsoudit toto počínání ze strany OSN (Holmes et al. 2018).

Na počátku června 2018 se konal pohřeb mladé doktorky, která byla zastřelena během květnových protestů na hranici Gazy a Izraele. Zabití této ženy bylo ze strany mezinárodního společenství odsouzeno, a to především proto, že střelba zdravotnického personálu je válečný zločin podle ženevských úmluv. Po pohřbu byly z Gazy vystřeleny 2 rakety, načež byly spuštěny sirény v izraelských vesnicích poblíž hranic. Následovaly izraelské letecké útoky na vojenská stanoviště v pásmu Gazy. USA vetovali rezoluce RB navržené Kuvajtem, která by odsoudila použití síly proti Palestincům (BBC 2018b).

2.3. Izraelsko-palestinský konflikt optikou konceptu mezinárodní spravedlnosti

V následující části bakalářské práce bude konflikt mezi Izraelem a Palestinskou autonomií analyzován pomocí konceptu teorie mezinárodní spravedlnosti od Johna Rawlse. Koncept byl popsán a charakterizován v první části této práce. Tato část práce bude rozdělena do dvou částí, přičemž první z nich se bude věnovat dodržováním práva na válku v průběhu konfliktu a ve druhé části bude popsáno a analyzováno chování obou aktérů.

2.3.1. Právo na válku

Izraelsko-palestinský konflikt se vydělil, jak již bylo mnohokrát zmíněno, z konfliktu mezi Izraelem a arabskými státy následně po Šestidenní válce v roce 1967. V tomto roce Izrael zvětšil trojnásobně svou rozlohu a získal území, kde žilo převážně palestinské obyvatelstvo.

Přestože v roce 1973 vypukl další konflikt, jednalo se o další, již čtvrtou, arabsko-izraelskou válku. Z tohoto důvodu lze za první izraelsko-palestinský konflikt považovat první intifádu, rozsáhlá lidová povstání palestinských obyvatel v pásmu Gazy a na Západním břehu Jordánu, která trvala od roku 1987 do roku 1993. Tento spor bylo ukončen podpisem Smlouvy z Osla. Přestože její podpis byl fatickým ukončením první intifády, jednalo se pouze bilaterální dohodu mezi Izraelem a Palestinou, nikoliv o mírovou smlouvu, které nebylo dosaženo ani v průběhu 90. let, kdy vrcholil mírový proces.

V roce 2000 byly snahy o mír přesušeny vypuknutím nových konfliktů ze strany obou aktérů. Obě strany zcela vědomě kvůli strachu z následků, které by kompromis a uzavření případné mírové dohody znamenaly. Přestože druhá intifáda, stejně jako první, byla ukončena summitem a následnou dohodou obou aktérů, opět se nejednalo o mír.

Vždy, když v následujících letech napětí mezi Izraelem a Palestinskou autonomií přerostlo ve vzájemné útoky a v zahájení vojenských operací, bylo následně podepsáno pouze příměří, nikoliv mírová smlouva. Bylo tomu tak po operaci Lité olovo v roce 2008, po operaci Pilíř obrany 2012 či následně po Operaci Ochranné ostří 2014. V případě, že by byly jednotlivé operace Izraele na Palestinských územích považovány za oddělené válečné konflikty a posuzovány zvlášť, nejednalo by se oprávněné zahájení konfliktu, protože nebyly operace vyhlášeny za účelem trvalého míru, vzhledem ke smrti civilistů by nebyla dodržena lidská práva a Izrael se nenacházel v situaci nejvyššího ohrožení, aby toto mohl porušit.

V následujících letech oba aktéři proti sobě podnikly velké množství útoků a vojenských akcí. Na základě uvedených informací lze tvrdit, že v časovém horizontu, ve kterém je izraelsko-palestinský konflikt v této bakalářské práci zkoumán, nevznikl mezi těmito dvěma aktéry válečný konflikt. Z tohoto důvodu nelze zkoumat události od roku 2000 do současnosti optikou principů práva na válku tak, jak byly charakterizovány a popsány v teoreticko-metodologické části této práce. A to především z toho důvodu, že v časovém horizontu vymezeného pro tuto práci, včetně všech zmíněných a popsáných událostí, docházelo k opakovanému porušování podepsaných příměří, ale nikoliv k vyhlášení konvenčního válečného konfliktu²¹.

2.3.2. Právo ve válce

Do bojů, které vypukly v rámci druhé intifády, se zapojilo mnoho, více či méně extremistických, skupin (Schulze 2012: 87). Vzhledem k tomu, že za událost, která se stala záminkou pro jejich vznik, je považována návštěva Chrámové hory, izraelského politika za účelem podpořit územní nárok Izraele, nebyl cílem bojů trvalý mír mezi Izraelem a Palestinskou autonomií. Jedním z motivů byla frustrace obyvatel a spory o nároky na území.

---

²¹ „Za válku lze považovat ozbrojené konflikty, které splňují následující podmínky: alespoň na jedné straně se jich zúčastnila regulérní armáda státu, obě strany byly alespoň do určité míry centrálně organizovány a bojové akce se vedly s určitou kontinuálností“ (Sutor 2014: 118-220).

Situaci na obou stranách, která vedla k vypuknutí druhé intifády, nejlépe vystihuje citát, který byl zmíněn v přechozí části této práce, kde Thomas Friedman poukazuje na hlavní dilema tohoto konfliktu – z pohledu Palestinské autonomie by měl Izrael opustit pásmo Gazy, Západní břeh Jordánu a území Východního Jeruzaléma a následně umožnit vznik samostatného arabského státu Palestina. Z pohledu Izraele toho není možné ze dvou důvodů: strachu z vytvoření vojenských základem a následného útoku na Izrael a doktríny, na kterou Henry Kissinger (Kissinger 2016: 139) zmiňuje sice v souvislosti s konfliktem v roce 1967, ale Izrael se jí stále řídí. Z uvedeného lze vyvodit, že druhá intifáda nevypukla za účelem zajištění trvalého míru, ale pro zisk území.

Na Západním břehu Jordánu má od roku 2005 největší moc hnutí Fatah (Čejka 2015: 250), který je méně extremistický než hnutí Hamás a od počátku 90. let, s výjimkou extremistických odnoží v průběhu druhé intifády, nepoužívá teroristické metody (Krupp 2013:195). Z tohoto důvodu se vyhrocení izraelsko-palestinského konfliktu v roce 2008 týkalo především pásma Gazy, kde na přelomu let 2008 a 2009 eskalovalo napětí, ze strany Palestinské autonomie bylo bombardováno území Izraele. V důsledku těchto událostí byla Izraelem vyhlášena Operace Lité olovo, a to za účelem oslabení infrastruktury Hamásu a zastavení dalšího bombardování. Konflikt tak nebyl vyvolaný za účelem zajistit trvalý mír, ale jeho cílem bylo poškodit nepřítele a zastavit jeho útoky.

Další významná operace, operace Pilíř Obrany v roce 2012, byla zahájena za účelem zastavení raketového bombardování izraelského území, které prováděl Hamás, tedy nikoliv za účelem trvalého míru. Konflikt, který byl v předešlé části bakalářské práce popsán, vznikl následně potom, co Hamás obvinil Izrael z porušování příměří, které bylo podepsáno následně po osmidenní operaci v roce 2012. Izrael naopak obvinil Hamás z vražd a odstřelování svého území. Operace Ochranné ostří, která vypukla v létě roku 2014, byla vyhlášena v důsledku těchto sporů a eskalace napětí, ale ani jeden z aktérů nedeklaroval jako cíl těchto sporů trvalé ukončení bojů a následný mír. Od roku 2015 do současnosti podnikly oba aktéři mnoho útoků a akcí, které měly za následek další vyostření konfliktu.

Na základě informací získaných ze sekundární literatury a pramenů nebyla zjištěna vojenská akce, která by vedla nebo byla podniknuta za účelem trvalého míru, čemuž se věnuje první Rawlsův princip práva ve válce.

Druhý princip se zabývá tím, zdali nedobře uspořádané společnosti neohrožují ty dobře uspořádané pro své expanzionistické cíle za účelem zisku území či zdrojů. Cíle bojů byly popsány výše spolu s analýzou prvního principu práva na válku. Zdali je Izrael a Palestinská autonomie dobře či nedobře uspořádán bylo definováno již v teoreticko-metodologické části práce. Izrael je považován za slušný liberálně-demokratický národ, zatímco Palestina je zkoumána jako stát mimo zákon a zároveň jako zatížená společnost.

Třetí a čtvrtý princip, který se týká rozlišování obyvatel do třech kategorií (vůdci a představitelé, vojáci a civilisté) a princip čtvrtý, který se zabývá dodržováním lidských práv v průběhu válečného konfliktu, budou analyzovány společně vzhledem k tomu, že jsou v reálném konfliktu vzájemně propojené.

V průběhu druhé intifády docházelo k sebevražedným útokům a bombardování ze strany Hamásu, přičemž nebylo rozlišováno mezi civilními a vojenskými cíli. Byli lynčováni a následně zabiti izraelští vojáci. Izrael za pomoci raket vystřelovaných z vrtulníku bombardoval pásmo Gazy a stejně jako Hamás nebral zřetel na civilní oběti. Izrael dále prosazoval taktiku tzv. mimosoudních likvidací, kdy vraždil palestinské aktivisty a obyvatele na základě pouhého podezření. Dále v rámci tzv. skryté kolonizace znemožňoval palestinským obyvatelům pásma Gazy jezdit do práce či pěstovat potravu a území Palestinské autonomie.

Blokáda pásma Gazy, která byla zavedena Izraelem a Egyptem v roce 2007 a jež trvá dodnes, způsobila v pásmu Gazy humanitární krizi - panoval zde nedostatek vody a zdravotnická zařízení byla ve špatném stavu. Mezinárodní společenství tento akt považuje za kolektivní trest pro všechny, i civilní, obyvatele pásma Gazy, což je v rozporu s mezinárodním právem. Blokáda byla několikrát pro své důsledky mezinárodně odsouzena.

V průběhu operace Lite olovo v roce 2008 byla porušována lidská práva opětovným bombardováním izraelských populačních center ze strany Hamásu. Izrael během této operace používal chemikálii bílý fosfor, hořlavinu podobnou napalmu, která způsobila palestinským civilním obyvatelům zdravotní potíže, a díky níž byl zničen velký počet domů (Hammond 2013 a BBC 2009b). Navzdory tomu, že by bojové akce měly postihnout pouze ty, kteří se konfliktu dobrovolně účastní, zemřelo během operace Pilíř obrany mnoho civilistů na obou stranách. Během operace Lité olovo byli zabiti také mladí Palestinci, když hráli fotbal. Počet obětí na izraelské a palestinské straně byl velmi nepoměrný - činil 1300 Palestinců, z čehož bylo celkem 940 civilistů, a 13 Izraelců (Čejka 2015: 285). V průběhu operace Oblačný sloup (Pilíř obrany) bylo zabito 6 Izraelců a 100-140 Palestinců, z nichž většinu tvořili civilisté (Čejka 2015: 292).

V roce 2014 při operaci Ochranné ostří docházelo také k hrubému porušování lidských práv, které mělo za následek smrt civilních obyvatel na obou stranách. Tato porušování lidských práv se týkala i nezletilých obyvatel na území Palestinské samosprávy a Izraele. Hamás unesl a zavraždil tři mladé židovské obyvatele osad a následně izraelští extremisté upálili palestinského mladého muže zaživa. Na demonstracích ve Východním Jeruzalémě byla použita nepřiměřená míra násilí na palestinských aktivistech ze strany Izraele. Většinu z celkového počtu dvou tisíc obětí při tomto konfliktu tvořili civilisté. Byli zatýkáni obyvatelé na základě pouhého podezření a byli omezováni na osobní svobodě. Hamás nadále bombardoval své cíle na izraelském území bez ohledu na to, zdali se jednalo o civilní cíle či nikoliv. Na konci srpna 2014, po podpisu příměří, bylo popraveno 25 mužů na území pásma Gazy pro podezření spolupráce s Izraelem. Porušování lidských práv a útoky na civilní obyvatelé pokračovaly i v následujících letech. Hamás odpaloval rakety na civilní cíle v Izraeli. Bylo zabito téměř třicet demonstrantů pro podezření s napomáháním při útocích na Izrael a bylo také zničeno téměř tisíc civilních obydlí.

Takovéto jednání pokračovalo i v letošním roce, kdy Izrael nepřiměřeným způsobem reagoval na protesty v pásmu Gazy proti přesunu velvyslanectví USA z Tel Avivu do Jeruzaléma a při příležitosti 70. výročí

od vypuknutí první arabsko-izraelské války. Při těchto protestech byla zabita palestinská lékařka, proti čemuž se hrubě ohradilo mezinárodní společenství, protože z hlediska mezinárodního práva se jednalo o porušení mezinárodního práva týkajícího se zabíjení lékařského personálu během válečných konfliktů (BBC 2018b).

Izrael a Palestinská autonomie spolu vedou boj již dlouho dobu, ale ukončení konfliktu je zatím velmi vzdálený cíl. Palestinská autonomie požaduje vznik samostatného arabského státu na území Západního břehu Jordánu, pásma Gazy a Východního Jeruzaléma. Izrael se oproti tomu i díky doktríně, která již byla několikrát zmíněna, území nevzdá. Území Jeruzaléma je pro jeho symbolickou hodnotu významným bodem případného kompromisu pro oba aktéry, což dokazuje i role v mírovém procesu v 90. letech (Čejka 2015: 210).

Izrael své chování pokládá za ochranu svých zájmů a bezpečí svých obyvatel. Výše zmíněné argumenty sice přibližují cíle obou aktérů, ale tyto cíle spolu s přesnou podobou míru definovány nebyly. A to především proto, že případná mírová jednání a podepsaná příměří vždy narušila eskalace napětí, která následovala. Nebyl tak dodržen ani pátý princip.

Podle šestého, posledního, principu musí být válečná strategie aktérů válečného konfliktu v souladu s pátým a čtvrtým principem. Izrael je vojensky lépe vybaven a izraelští vojáci jsou, oproti palestinským bojovníkům, lépe vycvičení. Na palestinské území útočil Izrael za pomoci leteckých, námořních i pozemních sil. Extremisté na straně Izraele se oproti tomu uchýlovali k únosům, vraždám či upalování. Izrael také použil chemickou zbraň při konfliktu v roce 2014. Palestinská autonomie používala taktiku sebevražedných útoků, vystřelování raket na izraelské území a také únosů či vraždění. Ani jeden z aktérů opakovaně nedodržel v průběhu zkoumaných konfliktů princip nedotknutelnosti civilistů a také byla na obou stranách porušována lidská práva.

Závěr

Současně s vývojem lidské společnosti se vyvíjelo politické myšlení, a to včetně uvažování o válečném konfliktu a okolností, za jakých může být vyhlášen válečný konflikt či jakým způsobem by se během něj a následně po jeho ukončení měly aktéři chovat – v první části této práce byl nastíněn vývoj politického uvažování o válečném konfliktu. Byl zvolen koncept mezinárodní spravedlnosti od Johna Rawlse, a to především tzv. neideální teorie, druhá část Rawlsova konceptu. V této části byly definovány okolnosti, na základě kterých, lze vyhlásit válku - právo na válku. Zároveň zde byla koncipována pravidla, kterými by se měly dobře uspořádané národy chovat – právo ve válce. Optikou těchto principů – práva na válku a práva ve válce, byl zkoumán v analytické části práce izraelsko-palestinský konflikt od roku 2000 do roku 2018, od vypuknutí druhé intifády do současnosti. Tato bakalářská práce měla za cíl zjistit, zdali chování aktérů izraelsko-palestinského konfliktu, Izraele a Palestiny, lze považovat za spravedlivé a zdali bylo dodrženo spravedlivé právo na válku a ve válce.

Na základě informací vyplývajících z použité pramenů a literatury bylo zjištěno, že v časovém období, ve kterém se izraelsko-palestinský konflikt zkoumán, nelze zjistit, zdali bylo jeho vyhlášení v souladu spravedlivého práva na válku, jak jej vymezil John Rawls. A to především z toho důvodu, že v průběhu daného období nevypukl mezi státy nový válečný konflikt, nýbrž se jednalo k opakovanému porušování příměří, nikoliv míru, a eskalaci napětí v rámci již vzniklého konfliktu. Za tímto účelem by bylo vhodnější zkoumat spor mezi Izraelem a Palestinskou v časovém rámci zahrnující druhou polovinu 20. století.

Avšak v případě zkoumání jednotlivých událostí, kterým se tato práce věnuje, jako válečné oddělené konflikty, bylo by zjištěno, že došlo k porušení práva na válku a jeho jednání tak nebylo spravedlivé a nedošlo k němu za účelem trvalého míru, obrany demokratických institucí nebo k situaci nejvyššího ohrožení, a přesto byla porušena lidská práva a došlo k usmrcení civilistů. K tomuto porušení Práva národů by došlo ze strany Izraele, liberálně-demokratického národa, i ze strany Palestiny, která je považovaná za stát mimo zákon a zároveň za zatíženou společnost.

Tato bakalářské práce se dále věnovala dodržování principů práva ve válce v rámci izraelsko-palestinského konfliktu, kde bylo zjištěno porušení všech šesti principů ze strany obou aktérů. První princip, který definuje trvalý mír coby jediný možný cíl, byl porušován opakovaně, když oba aktéři vedly proti sobě útoky za účelem oslabení toho druhého, nikoliv za účelem zahájení mírových rozhovorů. Druhý princip se zaměřuje na situaci, kdy by dobře uspořádané národy neměli proti sobě vést válku, nýbrž pouze proti nedobře uspořádaným státům. Tento princip je porušen i přesto, že se v případě Izraele jedná o dobře uspořádaný národ a v případě Palestinské autonomie o nedobře uspořádaný stát a to proto, že Izrael, coby spravedlivější“ zřízení nedokázal, že jedná proti Palestinské autonomii pouze za účelem obrany svých institucí, ale, jak dokazují použité prameny a literatura, v některých případech za účelem pouhého způsobení škod.

Porušování třetího principu, tedy nerozdělení obyvatel území do třech skupin (vedoucí představitelé, vojáky a civilisty), je patrné na opakovaných útocích odlišného charakteru, které byla zaměřené na cíle bez rozlišení, zdali se jedná o cíle civilní či vojenské. Čtvrtý princip, který zakazuje porušování lidských práv, nebyl opakovaně dodržován právě při útocích, které zasáhly civilní obyvatele – sebevražedné útoky, útoky chemickými zbraněmi či nepřiměřené použití vojenské síly při demonstracích.

Pátý princip, podle kterého by měl ze strany aktérů konfliktu být deklarován charakter míru, který by měl následně po konfliktu nastat, nebyl dodržován především při rozdílnost cílů obou aktérů. Palestinská autonomie usiluje o vznik samostatného státu na izraelských územích, kde má nyní samosprávu, což znamená, že zisk jednoho aktéra, znamená ztrátu pro toho druhého a ani Izrael či Palestina nenaznačili v průběhu konfliktu ochotu ke kompromisu či podstoupení části území. Šestý princip, který se zabývá vojenskou strategií v rámci konfliktu, která, jak Rawls definuje, by měla probíhat v souladu se čtvrtým a pátým principem, nebyl dodržet pro porušování lidských práv a nejasně definované podoby míru, který by po ukončení konfliktu mohl případně nastat, tedy pro porušení obou předchozích principů, se kterými souvisí. Principy spravedlivého počínání aktérů během konfliktu na sebe navzájem navazují a protínají se – nelze dodržet lidská práva obyvatel protistrany a zároveň útočit na civilisty nebo nelze deklarovat podobu míru v průběhu konfliktu a zároveň nemít za cíl trvalý mír.

V závěru této bakalářské práce bylo zjištěno, a to i přesto, že se v případě Izraele jedná o dobře uspořádaný liberálně-demokratický národ a v případě Palestinské autonomie se jedná o nedobře uspořádaný stát mimo zákon, který nedodržuje Právo národů, v čemž mu brání i historický kontext tohoto území, došlo na straně obou těchto aktérů k jednání, které na základě Rawlsova konceptu nelze považovat za spravedlivé. Přestože se oba aktéři izraelsko-palestinského konfliktu liší charakterem svých politických systému, majoritním náboženstvím i pohledem na vzájemnou vnitřní i vnější suverenitu, mělo jejich chování v průběhu ne zcela odlišné prvky.

Prameny a literatura

Prameny

Elektronické prameny

Al Jazeera. 2011. „Timeline: Hamas-Fatah conflict“. 4. 5. 2011. Dostupné na <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/05/2011549435141647.html> (citováno: 15.6. 2018).

Amnesty International. b.r. *Israel and occupied palestinian territories 2017/2018 – Israel and occupied palestinian territories*. Dostupné na: <https://www.amnesty.org/en/countries/middle-east-and-north-africa/israel-and-occupied-palestinian-territories/report-israel-and-occupied-palestinian-territories/> (citováno: 28. 6. 2018).

B'Tselem. 2013. *Human Rights Violations during Operation Pillar of Defense 14-21 November 2012*. Dostupné na: https://www.btselem.org/download/201305_pillar_of_defense_operation_eng.pdf (citováno: 17. 6. 2018).

BBC. 2009a. „Pressure grows for Gaza ceasefire“. 7. 1. 2009. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7814772.stm (citováno: 16. 6. 2018).

BBC. 2009b. „Gaza hit by new Israeli strikes“. 11. 1. 2009. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7822623.stm (citováno: 16. 6. 2018).

BBC. 2009c. „Key excerpts: UN Gaza report“. 15. 9. 2009. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8257446.stm (citováno: 16. 6. 2018).

BBC. 2010a. „Guide: Gaza under blockade“. 6.6.2010. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7545636.stm (citováno: 15.6.2018).

BBC. 2010b. „UN warns Israeli blockade puts Gazans' health at risk“. 20.1. 2010. Dostupné na: news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8469640.stm (citováno 15. 6. 2010).

BBC. 2010c. „Israel to pay UN compensation of US \$10m“. 7. 1. 2010. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8446161.stm (citováno: 16. 6. 2018).

BBC. 2014. „Gaza conflict: New three-day ceasefire begins“. 10. 4. 2018. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-28732928> (citováno: 17. 6. 2018).

BBC. 2018a. „Gaza violence: Israelis and Palestinians in fierce exchanges at UN“. 15. 5. 2018. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-44131466> (citováno: 20. 6. 2018).

BBC. 2018b. „Gaza violence: Thousands attend funeral for Palestinian medic“. 2. 6. 2018. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-44343263> (citováno: 20. 6. 2018).

European Parliament. 2016. *Water in the Israeli-Palestinian conflict*. Dostupné na: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573916/EPRS_BRI%282016%29573916_EN.pdf (citováno: 15. 6. 2018).

Hasan, Hanaa. 2017. „Remembering Israel's 'Operation Pillar of Defence'“. Middle East Monitor. 14. 11. 2017. Dostupné na: <https://www.middleeastmonitor.com/20171114-remembering-israels-operation-pillar-of-defence/> (citováno: 17. 6. 2018).

Holmes, Oliver, Balousha, Hazem a Beamount, Petr. 2018. „Global protests grow after Israeli killing of Palestinian demonstrators“. 15. 5. 2018. The Guardian. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2018/may/15/palestinians-to-bury-58-people-killed-in-us-embassy-protests> (citováno: 20. 6. 2018).

Human Rights Watch. 2015. *World Report 2015: Israel/Palestine - Events of 2014*. Dostupné na: <https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/israel/palestine> (citováno 17. 6. 2018).

Human Rights Watch. 2016. *Israel/Palestine – Events of 2015*. Dostupné na: <https://www.hrw.org/world-report/2016/country-chapters/israel/palestine> (citováno: 15. 6. 2018).

Human Rights Watch. 2017. *Israel/Palestine - Events of 2016*. Dostupné na: <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/israel/palestine> (citováno: 20. 6. 2018).

Literatura

Tištěná literatura

Aristotelés. 1996. *Etika Nikomachova*. 2. rozš. vyd. Přeložil Antonín KRŘÍŽ. Praha: P. Rezek.

Augustin. 2007. *O boží obci knih XXII*. Přeložil Julie NOVÁKOVÁ. Praha: Karolinum.

Cicero, Marcus Tullius. 2009. *O věcech veřejných: latinsko-česky*. Přeložil Jan JANOUŠEK. Praha: OIKOYMENH. Knihovna antické tradice.

Čejka, Marek. 2015. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 4., aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal.

Eichler, Jan. 2006. „Vojenská charakteristika druhé intifády.“ *Mezinárodní politika* 30, č. 4, 15-17. Ústav mezinárodních vztahů.

Heywood, Andrew. 2004. *Politologie*. Praha: Eurolex Bohemia. Politologie (Eurolex Bohemia).

Horyna, Břetislav, Pavlincová, Helena ed. 2003. *Judaismus, křesťanství, islám*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a rozš. Olomouc: Nakladatelství Olomouc.

Hürten, Heinz. 1983. *Friedenssicherung und Abrüstung: Erfahrungen aus der Geschichte*. Graz: Verlag Styria.

Kant, Immanuel, Sobotka, Milan a Karel Novotný. 2013. *Studie k dějinám a politice*. Praha: OIKOYMENH, 2013. Knihovna novověké tradice a současnosti. Kašička, Petr. 1997. „Arabsko-izraelský konflikt – historie a současnost.“ *Mezinárodní politika* 32, č. 1, 38-46.

Kissinger, Henry. 2016. *Uspořádání světa: státní zájmy, konflikty a mocenská rovnováha*. Přeložil Martin POKORNÝ. Praha: Prostor. Obzor (Prostor).

Krupp, Michael. 2013. *Dějiny státu Izrael: od založení do dneška (1948-2013)*. Praha: Vyšehrad. Moderní dějiny, Paseka.

Myšička Stanislav. 2014. *John Rawls a teorie mezinárodní spravedlnosti*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, Politologická řada.

Pojar, Miloš. 2004. *Izrael – stručná historie států*. Praha: Libri.

Punch, Keith. 2008. *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál.

Rawls, John. 1995. *Teorie spravedlnosti*. Praha: Victoria Publishing.

Rawls, John. 2009. *Právo národů*. Praha: Filosofia, Filosofie a sociální vědy.

Schulze, Kirsten E. 2012. *Arabsko-izraelský konflikt*. Brno: CPress.

Sutor, Bernhard. 2014. *Od spravedlivé války ke spravedlivému míru?: etapy a šance procesu dějinného poučení*. Praha: Filosofia, Filosofie a sociální vědy.

Velek, Josef. 2014. *Kapitoly z teorie spravedlivé války*. Praha: Filosofia. Filosofie a sociální vědy.

Walzer, Michael. 2006. *Just and unjust wars: a moral argument with historical illustrations*. 4th ed. New York: Basic Books.

Elektronická literatura

Brown, Nathan. 2010. „The Hamas-Fatah Conflict: Shallow but Wide“. *Fletcher Forum of World Affairs* 34 (2), 37–51. Dostupné na: <https://dl.tufts.edu/bookreader/tufts:UP149.001.00071.00005#page/13/mode/2up> (citováno: 16. 6. 2018).

Čejka, Marek. 2017. „Padesát let od Šestidenní války“. 5. 6. 2017. *Blízkovýchodní stránky*. Dostupné na: <http://blizky-vychod.blogspot.com/2017/06/padesat-let-od-sestidenni-valky.html> (citováno: 20. 6. 2018).

Hammond, Jeremy R. 2013. „Israel’s Illegal Use of White Phosphorus During ‘Operation Cast Lead’“ *Foreign Policy Journal*. Dostupné na: <https://www.foreignpolicyjournal.com/2013/05/03/israels-illegal-use-of-white-phosphorus-during-operation-cast-lead/> (citováno: 16. 6. 2018).

Kalous, Miroslav. 2009. „Operace Lité olovo z pohledu izraelských strategií odstrašování.“ Obrana a strategie. Dostupné na: <http://www.obranaastrategie.cz/cs/aktualni-cislo-2-2009/clanky/operace-lite-olovo-z-pohledu-izraelskych-strategii-odstrasovani.html#.WzgQAPZuJPY> (citováno: 16.6.2018).

Nagel, Thomas. 1972. “War and Massacre.” *Philosophy & Public Affairs*, vol. 1, no. 2, 1972, 123–144. Dostupné na : www.jstor.org/stable/2264967 (citováno: 26.6.2018).

Schachter, Jonathan. 2010. "The End of the Second Intifada?", *Strategic Assessment* 13, no. 3. Dostupné na: <http://www.inss.org.il/wp-content/uploads/2017/02/FILE1289897140-1.pdf> (citováno: 7.6.2018),

White, Jeffrey. 2008. *Operation Cast Lead: Israel's Assault on Hamas*. The Washintong institute. Dostupné online: <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/operation-cast-lead-israels-assault-on-hamas> (citováno: 16. 6. 2018).